

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра міжнародного публічного права

ВИПУСКНИЙ КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТА)

На тему:

**«МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ СПРОЩЕННЯ ТА
ГАРМОНІЗАЦІЇ МИТНИХ ПРОЦЕДУР»**

Студента 2-го курсу, 10м групи,
спеціальності 082 міжнародне право
спеціалізації міжнародне право

Буданов Анатолій
Павлович

Науковий керівник
Кандидат юридичних наук

Альонкін Олексій
Анатолійович

Керівник освітньо-
професійної програми
доктор юридичних наук
доцент

Дешко Людмила
Миколаївна

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ МИТНИХ ПРОЦЕДУР	6
1.1. Поняття та сутнісні ознаки митних процедур	6
1.2. Поняття гармонізації та спрощення митних процедур.....	16
1.3. Джерела правового регулювання митних процедур	30
РОЗДІЛ 2. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ СПРОЩЕННЯ ТА ГАРМОНІЗАЦІЇ МИТНИХ ПРОЦЕДУР	39
2.1. Принципи міжнародного регулювання митних процедур.....	39
2.2. Регіональне регулювання міжнародних стандартів спрощення митних процедур.....	52
2.3. Двостороннє міжнародно-правове регулювання сфери спрощення та гармонізації митних процедур.....	61
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА СПРОЩЕННЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР В УКРАЇНІ	71
3.1. Впровадження міжнародних стандартів спрощення та гармонізації митних процедур	71
3.2. Удосконалення митного регулювання в Україні	87
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	100
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	106

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що в сучасних умовах суттєвого значення набувають питання спрощення та гармонізації митних процедур відповідно до положень міжнародних митних стандартів. Упродовж значного періоду часу діючі в Україні окремі міжнародні митні конвенції (угоди) не стосувалися засад митного законодавства та не потребували орієнтації на правові засади міжнародних митних угод. Суттєвим показником дієвості міжнародного митного права, що все більшою мірою впливає на стан міжнародних економічних відносин, є зростання його регулюючих можливостей у напрямі спрощення та гармонізації митних процедур, адже віртуалізація міжнародної економіки, розвиток товарного виробництва в умовах глобалізації посилюють взаємозв'язок та взаємозалежність держав.

Національна митна практика підтверджує потребу і можливості подальшого впровадження міжнародно-правових стандартів до національного законодавства для спрощення та гармонізації митних процедур. У зв'язку з наведеним та враховуючи, що вже пройшов певний час після прийняття третього за часів незалежності Митного кодексу України, існує необхідність осмислення теоретичних положень щодо визначення того чи іншого виду митного регулювання з урахуванням загальновизнаних принципів і норм міжнародного права.

Питаннями гармонізації та спрощення митних процедур займались І.Н. Квеліашвілі, М. Г. Шульга, І. М. Кобушко, О. В. Ільченко, В. А. Туржанський, Є.Є. Савчинець, О.М. Резнік, С.І. Денисенко, С.І. Дегтярьов, В.І. Горевий та ін. Огляд наукових праць приводить до висновку, що попри явну актуальність ці питання залишаються малодослідженими та дискусійними в юридичній науці взагалі та в митному праві зокрема. Проте впровадження міжнародних стандартів у митній галузі потребує подальшого ґрунтовного наукового дослідження та відповідного митно-правового регулювання.

Метою дослідження є визначення правових засад гармонізації та спрощення митних процедур в Україні.

Для досягнення поставленої мети в роботі будуть поставлені та розглянуті наступні завдання:

- визначити поняття та сутнісні ознаки митних процедур;
- навести поняття гармонізації та спрощення митних процедур;
- розкрити джерела правового регулювання митних процедур;
- розглянути принципи міжнародного права регулювання митних процедур;
- охарактеризувати регіональне регулювання міжнародних стандартів спрощення митних процедур;
- визначити особливості двостороннього міжнародно-правового регулювання сфери спрощення та гармонізації митних процедур;
- обґрунтувати напрямки впровадження міжнародних стандартів спрощення та гармонізації митних процедур;
- визначити шляхи удосконалення митного регулювання в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільно-правові відносини, що виникають під час здійснення окремих митних процедур.

Предметом дослідження є нормативно-правові акти, що визначають порядок здійснення митних процедур.

Емпіричну базу дослідження складають нормативні положення міжнародних нормативних документів у сфері митного регулювання, Митного Кодексу України та інших нормативно-правових актів, що стосуються питань правового регулювання митних процедур.

Методи дослідження. При написанні випускної кваліфікаційної роботи використовувалися як загальнонаукові, так і спеціальні юридичні методи дослідження. Правовий зміст митного регулювання та митних процедур досліджувався за допомогою методу системного аналізу та порівняльно-правового методу (розділ 1). Системно структурний метод застосовано для виокремлення елементів системи формування міжнародних стандартів митних

процедур (розділ 2). Використання структурно-функціонального, формально-логічного та історико-правового методів дало змогу визначити напрямки удосконалення організації та спрощення митних процедур в Україні (розділ 3).

Практичне значення роботи. Викладені висновки та пропозиції можуть бути використані для вдосконалення чинного законодавства, а також можуть бути враховані у майбутніх дослідженнях з окресленої тематики.

Апробація результатів випускної кваліфікаційної роботи. Основні положення дослідження та результати випускної кваліфікаційної роботи знайшли своє відображення у науковій статті на тему «Міжнародні стандарти спрощення та гармонізації митних процедур», що опублікована у збірнику наукових статей «Правове забезпечення підприємницької діяльності». – К.: КНТЕУ, 2018.

Структура роботи визначена метою та завданнями дослідження. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, які поділені 8 підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 105 сторінок, із яких основна частина роботи складає 86 сторінок. Список використаних джерел складається із 104 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ МИТНИХ ПРОЦЕДУР

1.1. Поняття та сутнісні ознаки митних процедур

Термін «процедура» (франц. *procedure*, від лат. *procedo* - просуваюсь) тлумачний словник визначає як «офіційно встановлений чи звичаєвий порядок здійснення, виконання або оформлення будь-чого» [1, с. 74]. Тобто процедура - це певний порядок дій (встановлений або сформований), а не самі дії і не сама діяльність.

Що стосується тлумачення поняття «митні процедури», то на цей час між вітчизняними та зарубіжних науковцями і практиками існують різні погляди щодо його визначення та змісту. Неоднозначне трактування цього поняття призводить до невизначеності прав та обов'язків суб'єктів зовнішньоторговельної діяльності, задіяних у даному процесі. У зв'язку з цим є необхідність проаналізувати це поняття.

Так, на думку А.М. Стельмашук, митні процедури - це контроль за дотриманням порядку переміщення товарів і майна, огляд предметів, оформлення митних документів, накладення митного забезпечення, перевірка правильності заповнення вантажної митної декларації, нарахування митних платежів, передача статистичних відомостей органам Держкомстату та інші дії органів державного митного контролю на виконання законодавства з митних питань [2, с. 281].

Інші науковці, С.І. Денисенко, С.І. Дегтярьов, В.І. Горевий, прирівнюють митні процедури до митних операцій, що передбачають різноманітну діяльність митних служб держав із реалізації умов міжнародних договорів із митного співробітництва, а саме: виконання будь-яких попередніх митних формальностей, організації митного супроводу товарів, митного оформлення товарів та контролю за порядком видачі вантажу після сплати митних платежів і митного очищення. До складу цих операцій входить і нагляд за умовами

створення та експлуатації митних складів і зон видачі вантажу, а також систематична перевірка правильності класифікації вантажів відповідно до митної декларації тощо [3, с. 26].

Окремо зауважимо, що деякі науковці, зокрема, В. І. Муравйов, Ю. С. Шемшученко, О. В. Кресін не вбачають різниці між митними процедурами, митними формальностями та митними операціями та відносять до них: правила прийняття товарів до митного оформлення; місце виконання митних формальностей; правила збереження товарів, призначених для митного оформлення; режим транспортних засобів і транзиту; взаємовідносини митних органів з особами, які переміщують товар; правила оскарження дій митних органів тощо [4, с. 432-433].

Митні формальності на думку В.А. Туржанський, - це комплекс дій (митних операцій), що повинні здійснити особи, які проходять митницю, і митні органи щодо товарів і транспортних засобів, що переміщуються через кордон, із метою застосування до зазначених товарів і транспортних засобів заходів митного регулювання ввезення та вивезення й інших заходів державного регулювання, передбачених національним законодавством, а також нарахування та стягнення митних платежів [5, с. 234].

У деяких міжнародних документах, наприклад у Міжнародних правилах інтерпретації комерційних термінів «ІНКОТЕРМС 2010», трапляється термін «митне очищення», під яким розуміють обов'язок продавця або покупця виконати зобов'язання, пов'язані з проходженням товару через митницю країни експорту або імпорту, цей обов'язок охоплює не лише сплату мита й інших зборів, а й виконання та оплату будь-яких адміністративних дій, пов'язаних із проходженням товару через митницю та сповіщенням органів влади щодо цього [6]. Можна вважати, що за своїм змістом терміни «митне очищення» та «митні формальності» мають однакове значення і розглядаються як синоніми митних процедур.

М. Г. Шульга вважає, що митні формальності, пов'язані з перетинанням товаром державного кордону певної країни, можуть перетворитися на

ефективний протекціоністський захід, залишаючись при цьому малопомітними [7, с. 221].

Т.В. Калінеску та К.В. Баляба зазначають, що митні операції, які не впливають на розмір митного тарифу, називаються митними процедурами та формальностями, що можуть перетворитися на додатковий бар'єр у торгівлі, якщо перевищать нормальні загально визнані норми, і таким чином будуть затримувати митне оформлення і дадуть можливість вільного тлумачення та застосування всіх митних формальностей [8].

До речі, на понятті «митні формальності», а не «митні процедури» побудований підхід до даного питання і СОТ, про що свідчить ст. VIII ГАТТ «Збори та формальності, що пов'язані з імпортом та експортом» (англ. «Fees and Formalities Connected with Importation and Exportation») [9, ст. 1].

З іншого боку, митні формальності - сукупність передбачених митним законодавством держави вимог, виконання яких є обов'язковим для переміщення через митний кордон транспортних засобів, товарів та інших предметів. Це митні документи і відомості, необхідні для митних цілей, а також такі, що засвідчують здійснення інших видів державного контролю (фітосанітарного, ветеринарного та ін.), сплату митних платежів, а у разі необхідності подання транспортних засобів і товарів для огляду [8].

Необхідно звернути увагу, наприклад, що у ст. 4 Модернізованого митного кодексу ЄС 2016 р. (далі - ММК ЄС) під митними процедурами (англ. customs procedure) розуміються: випуск товару у вільний обіг, транзит товарів, розміщення товару на митному складі, перероблення товарів на митній території, перероблення під митним контролем, тимчасове ввезення, перероблення товару за межами митної території [10, ст. 4], тобто те, що частіше називають митними режимами. Хоча далі в тексті увесь цей перелік називається саме митними режимами [10, ст. 4]. Також у Митному кодексі ЄС зазначається, що митні формальності для товарів, які ввозяться на митну територію ЄС, здійснюється за такою схемою: безпосереднє ввезення товару на митну територію, пред'явлення товарів митниці, тимчасове зберігання,

декларування та розвантаження товарів, поміщення товарів під один із митних режимів [10, ст. 4].

Потрібно також зазначити, що деякі науковці, зокрема, І. М. Кобушко, О.В. Ільченко, С. І. Денисенко, розрізняють категорії «митні операції» та «митні процедури». «Митні операції» розуміють як дії, пов'язані з проведенням митного контролю щодо правомірності переміщення транспортних засобів і товарів через митний кордон держави, їх митного оформлення, а також стягненням митних платежів [11, с. 30]. А під «митними процедурами» розуміють порядок та організацію переміщення товарів та інших предметів через митні кордони, оподаткування митом, оформлення, здійснення митного контролю й інших заходів з реалізації митної політики [11, с. 29].

Але фактично різниця між митними процедурами та митними операціями полягає лише в тому, що другі входять до складу перших. Митні процедури, переважно, трактуються як порядок та організація переміщення товарів та інших предметів через митні кордони, оподаткування митом, оформлення, здійснення контролю та інших заходів щодо реалізації митної політики .

Іноді, переважно у практиків, наприклад таких як Є.Є. Савчинець, зустрічається діаметрально протилежний підхід до цього питання, а саме: «Митний контроль передбачає проведення митними органами мінімуму митних процедур (митні процедури - операції, пов'язані зі здійсненням митного контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон, їх митного оформлення, а також зі справлянням передбачених законом податків і зборів), необхідних для забезпечення додержання законодавства, в питаннях митної справи [12, с. 395].

Загалом можна погодитися з твердженнями О.М. Резніка та С.І. Денисенка [13, с. 47], що митні процедури - операції, пов'язані зі здійсненням митного контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон країни, митного оформлення цих товарів і транспортних засобів, а також зі справлянням передбачених законом податків та зборів.

Для уточнення і розвитку попередніх тверджень зазначимо, що митні

процедури - це система пов'язаних із митними формальностями дій щодо товарів та інших предметів, що переміщуються через державний кордон, та складається з таких елементів: митного контролю, митного оформлення, справляння (сплати) митних платежів, умови здійснення яких залежать від мети, форми та умов їх переміщення (тобто певного митного режиму).

Для розуміння поняття «митні процедури» та його змісту розглянемо окремо з точки зору міжнародного митного права означені вище його елементи (митний контроль, митне оформлення, митні платежі).

Розглядаючи перший елемент митних процедур - митний контроль - необхідно зазначити, що існують різні точки зору вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків на його визначення та зміст.

Так, на думку Ф. Г. Клян, «митний контроль - це необхідні дії митних органів, спрямовані на дотримання юридичними й фізичними особами встановлених законів і правил, які регулюють порядок увезення, вивезення або транзиту вантажів, транспортних засобів, валюти і валютних цінностей [14, с. 88].

На думку М.Г. Шульги, митний контроль - це комплекс заходів, які здійснюються національною митною службою з метою забезпечення ввезення та вивезення товарів і транспортних засобів та інших операцій з ними (наприклад, перевірка правильності нарахування митних платежів) відповідно до законів держави. Митний контроль здійснюється шляхом перевірки документів та відомостей про товари і транспортні засоби, митного огляду товарів або транспортних засобів. Окремо необхідно, що особлива увага приділяється митному контролю, що ґрунтується на методі аудиту [7; с. 122].

Митний контроль сукупністю заходів, які здійснюються митними органами з метою забезпечення дотримання законодавства країни про митну справу й міжнародних договорів, укладених державою, контроль за виконанням яких покладено на ці органи [7; с. 122]. Т. В. Калінеску та К. В. Баляба дещо ширше трактують «митний контроль» - сукупність заходів, що здійснюються митними органами з метою забезпечення додержання норм законодавства

держави у сфері митної діяльності та міжнародних договорів, укладених у встановленому законом порядку, він є ключовою функцією діяльності митних органів, має специфічні ознаки, форми та режими проведення [8].

С. М. Перепьолкін зазначає, що митному контролю підлягають усі товари, які переміщуються через митний кордон. Також митний контроль передбачає проведення митними органами мінімуму митних процедур, необхідних для забезпечення дотримання законодавчих норм у сфері митно-тарифних відносин. Таким чином, митний контроль - сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своєї компетенції з метою забезпечення додержання норм національних нормативно-правових актів із питань митної справи, міжнародних договорів, укладених в установленому порядку. Водночас форма та обсяг контролю визначаються самостійно митними органами [15, с. 14].

Іноді автори підходять конкретніше до змісту митного контролю, маючи на увазі: перевірку документів і маркування, огляд та облік транспортних засобів, товарів, валюти, цінностей та інші, регульовані чинним законодавством держави дії службових осіб митниці, спрямовані на забезпечення дотримання юридичними та фізичними особами порядку переміщення через митний кордон товарів та інших предметів [13, с. 48].

Варто розглядати сутність поняття «митного контролю» через призму його ознак, серед яких, узагальнюючи, можна виокремити такі [7, с. 122; 8; 13, с. 48; 15, с. 14]:

- здійснюється у пунктах пропуску на державному кордоні у спеціально визначених місцях (зонах митного контролю);
- реалізовується посадовими особами митних органів - суб'єкти (ким проводиться);
- проводиться під час переміщення товарів та інших предметів через державний кордон (залежно від їх виду та мети переміщення);
- проводиться у передбачених митним законодавством формах (перевірка документів, усне опитування, огляд митних об'єктів та ін.);

- спрямований на дотримання суб'єктами зовнішньоторговельної діяльності встановлених законів і правил, які регулюють порядок увезення, вивезення або транзиту товарів;
- об'єктами митного контролю є: валютні цінності, супроводжуваний та несупроводжуваний багаж, транспортні засоби, вантажі або вантажні відправлення, товари, що містять об'єкти інтелектуальної власності, міжнародні поштові відправлення та ін.;
- здійснюється з метою попередження контрабанди та порушення митних правил.

Необхідно також зазначити, що ефективність митного контролю повинна оцінюватись абсолютними показниками кількості виявлених митних правопорушень за певний період роботи митниць, обсягу накладених за цей період митних штрафів за виявлені порушення, обсягу оцінної вартості затриманих об'єктів незаконних переміщень, обсягу умовної шкоди державі у зв'язку з виявленими незаконними переміщеннями певних об'єктів та ін. [12, с. 396].

Узагальнюючи, необхідно зазначити, що митний контроль - перший елемент митних процедур, що здійснюється у пунктах пропуску на державному кордоні у спеціально визначених місцях (зонах митного контролю) виключно посадовими особами митних органів під час переміщення товарів та інших предметів (залежно від їх виду та мети переміщення) через митний кордон у передбачених митним законодавством формах (перевірка документів, усне опитування, огляд митних об'єктів та ін.) з метою забезпечення дотримання діючого законодавства, контроль за виконанням якого покладено на митні органи.

Другим елементом митних процедур є митне оформлення, яке також має різні тлумачення науковців і практиків. Так, наприклад, Ф. Г. Клян зазначає, що митне оформлення - процедура поміщення товарів і транспортних засобів під відповідний митний режим і завершення дії цього режиму [14, с. 92]. І. Г. Бережнюк вважає, що митне оформлення - це сукупність дій, пов'язаних із

пропуском на територію держави або за її межі товарів, майна та інших предметів, що переміщуються через митний кордон [16, с. 182]. Однак ці визначення не містять істотних ознак терміна «митне оформлення».

На думку О.В. Чорної, митне оформлення - це стадія митної діяльності, що з точки зору послідовності дій і безпосередніх цілей, які при цьому переслідуються, передбачає такі етапи, як попередні операції, тимчасове зберігання й декларування [17, с. 84].

Дещо з іншого боку розглядає зміст цього терміна О.А. Гончарук: як системи взаємозумовлених організаційно-правових і технічних заходів, що здійснюються митними органами в порядку та на умовах, закріплених у Митному кодексі [18, с. 128]. І. Г. Бережнюк розуміє митне оформлення як дії посадових осіб митних органів, що проводяться в установленій послідовності й спрямовані на забезпечення дотримання чинного законодавства та встановленого порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон, у тому числі й додержання заходів нетарифного регулювання при поміщенні товарів і транспортних засобів у відповідний митний режим [19, с. 221].

С. В. Халіпов розглядає митне оформлення у більш розгорненому розумінні: як сукупність послідовних заходів, спрямованих на забезпечення переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон. При цьому дана сукупність включає: по-перше, дії осіб, які переміщують товари і транспортні засоби; по-друге, адекватні дії митних органів з отримання відомостей про переміщення, перевірки документів та свідоцтв, необхідних для митних цілей, стягнення митних платежів та ін. [20, с. 26]. Тобто автор у понятті «митне оформлення» об'єднує і митний контроль, і документальне оформлення, і сплату митних платежів.

Митне оформлення та митний контроль можна розглядати також як систему адміністративних заходів, здійснюваних державою, застосування яких можна віднести до нетарифних методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності (наприклад, надання під час митного оформлення митному органу

ліцензії на експорт або імпорт певного виду товару) [21, с. 156]. Варто зазначити, що відповідно до ч. 8 ст. 319 МКУ [22, ст. 319] митний контроль і митне оформлення товарів, до яких при переміщенні через митний кордон України застосовуються заходи нетарифного регулювання, можуть бути завершені лише після проведення передбачених ч. 1 цієї статті видів контролю: санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного й радіологічного (застосування цього виду контролю має певну специфіку, може здійснюватися при завершенні і митного оформлення, і митного контролю товарів).

Враховуючи думку Кляна Ф. Г. [14, с. 96], що митне оформлення має ряд таких істотних ознак, а саме: 1) документальну фіксацію перебігу та результатів митного оформлення; 2) наявність часових нормативів тривалості митного оформлення; 3) наявність на практиці випадків, коли митному оформленню підлягають не власне товари, транспортні засоби чи інші предмети, розглянемо характерні особливості (ознаки) митного оформлення дещо ширше [14, с. 197-198]:

- здійснюється посадовими особами митних органів;
- проводиться у місцях розташування митних органів упродовж їх робочого часу;
- спрямоване на документальне закріплення інформації та відомостей (результатів), отриманих у процесі митного контролю щодо пропуску у державу чи за її межі товарів та інших предметів (залежно від їх виду та мети переміщення) через митний кордон суб'єктами зовнішньоторговельної діяльності;
- складовою частиною митного оформлення є митне декларування, що здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товар;
- здійснюється відносно товарів та інших предметів (залежно від їх виду та мети переміщення), що переміщуються через митний кордон; до них можуть належати: транспортні засоби, супроводжуваний та

несупроводжуваний вантаж громадян, вантажні та поштові відправлення, об'єкти інтелектуальної власності, валютні цінності тощо;

- митне оформлення здійснюється митними органами за певними етапами (послідовні заходи).

Узагальнюючи, необхідно зазначити, що митне оформлення - другий елемент митних процедур, що складається з комплексу послідовних взаємозв'язаних і взаємообумовлених дій (організаційно-адміністративного, документального та облікового характеру) посадових осіб митних органів у місцях їх розташування упродовж робочого часу з метою документального закріплення інформації та відомостей (результатів), отриманих у процесі митного контролю щодо пропуску у державу чи за її межі товарів та інших предметів (залежно від їх виду та мети переміщення) через митний кордон фізичними та юридичними особами, фізичними особами-підприємцями.

Третім елементом митних процедур є стягнення (сплата) передбачених законодавством податків і зборів (митних платежів (англ. to exact customs payment), його умовно можна поділити на дві частини: безпосередньо митні платежі (види, розміри/ставки) та порядок їх нарахування.

Необхідно зазначити, що цей елемент є важливим і чутливим для всіх держав світу та наповнення їх бюджету. Так, використовуючи митно-тарифні заходи, держава впливає на розвиток зовнішньоторговельної діяльності та формування національної зовнішньоекономічної політики. Збільшуючи або зменшуючи імпорт або експорт окремих видів товарів, держави впливають на економічні умови як вітчизняних, так і закордонних товаровиробників, провадять певну економічну, науково-технічну, валютно-фінансову політику у сфері зовнішньоекономічної діяльності, спрямовують діяльність суб'єктів у загальнодержавних інтересах [23, с. 6]. Застосування високих ставок митних платежів фактично збільшує митний бар'єр і в такому випадку їх можна розглядати як еквівалент тарифних заходів [23, с. 7].

Інститут митних платежів розглядається зазвичай як сукупність норм, що визначають види, порядок розрахунків та умови стягнення відповідних мит,

податків і зборів [23, с. 7]. В економічній літературі зазначається, що митні платежі - це система податків та зборів, якими обкладаються товари, що перетинають митний кордон, або вони трактуються дещо конкретніше: як податки та збори (основні й додаткові), що нараховуються у встановленому порядку при переміщенні через митний кордон країни товарів та інших предметів під контролем митних служб.

Отже, урахувавши вищевикладене, можна дати розширене визначення поняття «митні процедури» з точки зору міжнародного митного права. Митні процедури - це сукупність митних операцій, які включають: митний контроль, що проводиться у спеціально визначених місцях (зонах митного контролю) виключно посадовими особами митних органів у певних формах (перевірка документів, усне опитування, огляд митних об'єктів та ін.) необхідних для забезпечення дотримання національного митного законодавства та міжнародних договорів; митне оформлення, що полягає у документальному закріпленні відомостей, отриманих під час здійснення митного контролю товарів що переміщуються через митний кордон; стягнення передбачених національним законодавством держави податків та зборів (митних платежів) з переміщення цих товарів через її митний кордон.

1.2. Поняття гармонізації та спрощення митних процедур

Процеси правової гармонізації національних митних систем держав більш ефективні тоді, коли вони здійснюються на основі спеціально укладених двосторонніх і багатосторонніх міжнародних угод, а в окремих випадках і на основі актів, прийнятих у рамках міжнародних організацій, тобто за рахунок розроблення «єдиних стандартів» поведінки в галузі митного регулювання. Призначеннями таких стандартів стають фактичне оформлення і регламентація митних правовідносин між учасниками митного простору з питань

удосконалення організації та управління в митних органах, підвищення рівня погодженості й уніфікації національних митних систем, гармонізації та спрощення митних процедур, боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил тощо [24, с. 13].

Останніми десятиріччями в міжнародному митному праві мали місце спроби спрощення проведення митних процедур та приведення їх до єдиних міжнародних стандартів. Головну роль у цьому процесі відігравали і відіграють ВМО та СОТ, які спрямували свої зусилля на розроблення міжнародно-правових норм зі спрощення митних процедур та приведення їх до єдиних міжнародних стандартів [25, с. 132]. ГАТТ/СОТ, ВМО та інші міжнародні організації формують єдині міжнародні стандарти та правові норми, які інші держави не можуть не враховувати під час формування національних законодавств, яке регулює питання організації митного контролю, навіть за умови, що ці держави не є членами вищеназваних організацій [25, с. 134]. Діяльність ВМО щодо зближення (гармонізації та уніфікації) правових систем у сфері міжнародно-правового регулювання спрощення митних процедур є одним з основних її напрямків, оскільки митні процедури складають основу митної справи будь-якої держави. У зв'язку з цим не можна розглядати питання спрощення митних процедур без чіткого розуміння таких понять, як «гармонізація», «уніфікація» та «спрощення митних процедур».

Недостатня увага до організаційних і кадрових потреб сучасної митної служби (пасивне прийняття правил, що діють стосовно державних служб у цілому, включаючи регулювання організаційної структури, штатний розпис, рівень оплати праці). Зазначимо, що детально дослідженням цього питання займалися багато науковців і практиків, серед яких, наприклад, І. Г. Бережнюк [23, с. 8], О.В. Чорна [17, с. 183], І. Іващук [20, с. 27], Т. В. Калінеску, К. В. Баляба [8].

Кількість персоналу митного органу не відповідає реально необхідному. Т. В. Калінеску та К. В. Баляба зазначають, що «з року в рік в Україні збільшуються обсяги зовнішньої торгівлі, зростають експорт, імпорт, транзитні

перевезення. Відповідно збільшуються обсяги роботи митників, а штатна кількість при цьому вже багато років практично не змінюється. Але зростанню обсягів митних оформлень повинно відповідати адекватне зростання потужностей Держмитслужби» [8]. Від себе додамо що це повинне стосуватися як технічних, так і кадрових потужностей.

Як відмічає Є.Є. Савчинець, «навіть чи виникне зацікавленість у молоді до державної служби, коли в одній кімнаті працює 4-5, а то й більше осіб, які стоять у черзі до комп'ютера або іншої оргтехніки, щоб виготовити документи, пов'язані з управлінськими процесами, наданням послуг громадянам» [12, с. 395]. Високий рівень корупції, що негативно позначається на роботі багатьох митних органів, викликаючи зниження доходів держави й підвищуючи збитки, яких завдають її економіці [12, с. 396].

Як відмічає М. Г. Шульга, у міжнародному праві щодо процесів правової інтеграції законодавств застосовується декілька термінів: «зближення», «гармонізація», визначення, наслідком чого є відсутність єдиної думки щодо правового змісту наведених понять. Вважаємо, що вищезазначене стосується й поняття «спрощення».

Найбільш узагальнювальний термін «зближення законодавства» полягає у заходах щодо подолання правових відмінностей у національних законодавствах, у виробленні загальних напрямів їх розвитку, розробленні загальних правових рішень. Відповідно до положень статті 3 розділу VI Договору про заснування Європейської спільноти [26, ст. 3], який має назву «Зближення законодавства», такі заходи передбачають, зокрема, заходи із гармонізації та адаптації.

Переходячи до питання визначення поняття спрощення митних процедур, необхідно зазначити, що саме поняття «спрощення» міститься в Рекомендації СЕФАКТ ООН № 4 2001 р., в якій цей термін трактується так: «процес усунення всіх зайвих та дублюючих елементів у формальностях, процесах та процедурах» [27, п. 9].

Автор повністю поділяє думку А.С. Калініченко [28, с. 117] про те, що

спрощення процедур міжнародної торгівлі спрямоване на вирішення проблем, які впливають із неефективних правил торгівлі, пов'язаних із високими операційними витратами, що стримують розвиток торговельного співробітництва та економічного зростання держав, а також обмежують упровадження новітніх технологій у всьому світі. Спрощення охоплює багато сфер, таких як: урядові заходи нормативного регулювання і контролю, підвищення ефективності підприємницької діяльності, транспорт, інформаційно-комунікаційні технології, а також фінансовий сектор. Проблема спрощення процедур зовнішньої торгівлі останніми роками стала найважливішим фактором політики у сфері розвитку міжнародної економіки, оскільки може сприяти підвищенню конкурентоспроможності та прискоренню інтеграції світового ринку.

Переходячи до питання визначення змісту гармонізації митних процедур, необхідно розуміти, який зміст вкладається у термін «гармонізація».

Т. М. Анакіна наголошує, що термін «гармонізація» синонімічний до виразів «перебування у згоді», «відповідності» або «злагодженості» з чимось [29, с. 158]. При цьому науковець дає своє визначення терміна «гармонізація» в широкому розумінні - це процес приведення у відповідність, побудований на наукових методологічних засадах єдності, завершеності, цілісності, пропорційності, узгодження та досконалості [29, с. 158].

Аналізуючи і узагальнюючи думки різних учених, Є. В. Додін виділяє декілька підходів щодо визначення терміна «гармонізація», як [30, с. 71]:

- 1) узгодження загальних підходів, концепцій розвитку національних законодавств;
- 2) створення загальних правових принципів і окремих рішень;
- 3) одна з основних напрямків і форм проведення узгодження правового розвитку держави;
- 4) процес координації або зближення окремих правових положень різних правових систем, що досягається шляхом усунення основних суперечностей і відмінностей, а також шляхом формування принаймні

мінімальних загальних вимог і стандартів.

Як зауважує Є. В. Додін, правова гармонізація - це процес узгодженості, взаємовідповідності, збалансованості правових систем (інших правових явищ) у межах відповідного правового простору. При цьому він розрізняє міжнародно - правову та національну гармонізацію. Різновидом правової гармонізації є нормативно-правова, особливе місце в якій посідає гармонізація законодавства [30, с. 72].

І. Г. Бережнюк під гармонізацією законодавства розуміє процес цілеспрямованого зближення та узгодження нормативно-правових приписів для досягнення несуперечності законодавства, усунення юридичних колізій, дотримання міжнародних та національних правових стандартів. Гармонізація законодавства сприяє досягненню взаємоузгодженості правових систем або їх структурних частин у межах певної спільноти і має подвійну мету: а) усунути правові перешкоди, що можуть виникати через відмінності національного права у зовнішніх правових відносинах відповідних суб'єктів; б) забезпечити створення у певних сферах єдиних принципів, правил, правових стандартів, які можуть становити основу єдиної політики відповідних країн у цих сферах. А залежно від мети гармонізація відбувається у різних формах (адаптація, імплементація, стандартизація та ін.) і може передувати уніфікації або ж застосовуватися тоді, коли потреби в такій уніфікації немає [19, с. 224].

Є.Є. Савчинець дає таке визначення поняття «гармонізація» - це динамічний процес внутрішнього узгодження систем права або законодавства суб'єктів єдиного федеративного чи інтеграційного утворення шляхом установлення спільних правових принципів та норм щодо визначених сфер суспільного життя з метою забезпечення єдності та подолання розбіжностей правового регулювання суспільних відносин у її межах [12, с. 395]. Автор робить висновок, що про гармонізацію необхідно говорити лише у разі набуття Україною статусу повноправного або частково асоційованого членства у ЄС. Тому нині найбільш актуальною є проблема зближення національного законодавства з правовою системою ЄС [12, с. 396]. І все ж, про гармонізацію

потрібно говорити і до набуття Україною статусу повноправного або частково асоційованого членства у ЄС, оскільки гармонізація є складним і тривалим у часі та просторі процесом, а набуття Україною членства є метою, а не умовою гармонізації.

Розглядаючи поняття «гармонізації», необхідно також звернути увагу на поняття, яке вченими часто вживається поряд, «уніфікації». Ян Кропхоллер зазначає, що уніфікація - це встановлення єдиної норми, яка однаково діє хоча б у двох державах.

I. Квеліашвілі називає уніфікацію правотворчим процесом, спрямованим на створення (зміну, припинення) правових норм, тотожних іншій правовій системі [1, с. 76].

До основних принципів митної політики держави на сучасному етапі можна віднести політику гармонізації та уніфікації митної діяльності України із загальноприйнятими в міжнародній практиці нормами і стандартами. До загальних тенденцій формування митної політики та розвитку митних систем у різних країнах світу можна віднести такі [11, с. 31]:

- всебічне сприяння розвитку міжнародної торгівлі за допомогою засобів регулювання зовнішньоторговельних відносин;
- захист інтересів держави у сфері економіки, забезпечення безпеки від проникнення контрабанди;
- повнота збору митних платежів;
- орієнтація національної торгової і митної політики на «зовнішній світ» як засіб досягнення цілей економічного зростання в країні.

Безпосередньо регулювання зовнішньої торгівлі, захист внутрішнього ринку, розвиток економіки та її інтеграції до світової економіки забезпечується системою принципів та напрямів діяльності держави при здійсненні митної політики в Україні, що підтверджує орієнтованість до світових норм.

Основними функціями митної політики країн світу залежно від їх значущості є: економічні, регулятивні, правоохоронні, що сприяють здійсненню зовнішньоекономічної діяльності.

Орієнтація на уніфікацію фіскальної політики особливо яскраво виявилася в процесі створення єдиного європейського ринку. На сьогодні в Україні фіскальна функція залишається домінуючою при здійсненні митної справи [11, с. 32].

На поточному етапі податки є безальтернативним джерелом формування доходів бюджету держави та багатофункціональним інструментом у соціальному, територіальному та галузевому аспектах. Аналіз частки податкових надходжень у зведеному бюджеті України чітко демонструє залежність його наповнення від фіскальної та регулятивної функцій фіскальних органів. У зведеному бюджеті України за 2014 р. Державна фіскальна служба забезпечила 89 % доходів, майже 40 % суми надійшло за рахунок діяльності митних органів [25, с. 192-193].

Перешкоджаючими факторами прогресивного розвитку митної справи на сучасному етапі є економічна, політична та організаційна нестабільність суспільства, відсутність системного комплексного бачення подальшого розвитку митної політики, її цілей та пріоритетів, відсутність сталих орієнтирів реформ у митній сфері, корупційний складник та захист тимчасових відомчих інтересів. Незважаючи на гармонізаційні процеси, що відбуваються в економічному союзі, на сьогодні податкове законодавство окремих країн світу, у тому числі країн-членів ЄС зберігає суверенітет. Натомість національне митне законодавство зарубіжних країн, економічна політика яких спрямована на розширення та сприяння міжнародній торгівлі, базується на стандартах, закладених у Кіотській конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, Рамкових стандартах безпеки Всесвітньої митної організації, багатосторонніх міжнародних угодах з питань митної справи [25, с. 194].

Намір України інтегруватися в європейський економічний та політичний простір зумовлює необхідність не тільки адаптації вітчизняного законодавства до вимог ЄС, але й як було зазначено вище його гармонізації та уніфікації. До основних принципів гармонізації належать: погодженість правового регулювання; синхронність прийняття гармонізованих актів; послідовність

етапів гармонізації; пріоритетність міжнародних договорів над національним законодавством.

У багатьох країнах світу, при перетинанні державних кордонів, існують жорсткі документарні вимоги та недостатньо високий рівень автоматизації обов'язкових митних процедур, що створюють серйозні перепони розвитку міжнародної торгівлі [32, с. 73].

Так, митні операції, що не впливають на розмір митного тарифу, називають ще митними процедурами та формальностями, які здійснюють нетарифне регулювання зовнішньої торгівлі. Вони можуть перетворитись у додаткові бар'єри в торгівлі, якщо перевищують нормальні загальноприйняті норми, та затримувати митне оформлення. Витрати, пов'язані з митними формальностями, нерідко перебільшують розміри митних зборів. До таких процедур та формальностей відносять: правила прийняття товарів до митного оформлення, місце виконання митних формальностей; правила зберігання товарів, що призначені до митного оформлення; режим транзиту; взаємовідносини митних органів з особами, що переміщують товар; правила оскарження дій митних органів та інше [30, с. 9].

У зв'язку з чим важливим аспектом спрощення процедур торгівлі є впровадження та застосування переглянутої Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур яка була укладена у м. Кіото у 1973 р. (далі - Кіотська конвенція) [33]. Переглянута Кіотська конвенція, що набрала чинності 3 лютого 2006 року передбачає максимальне практичне використання інформаційних технологій та розглядає їх як один з принципів митного оформлення, реалізація якого сприятиме спрощенню та гармонізації митних процедур. Вона містить також положення про сучасні митні формальності та процедури, узгодженні митні документи для використання в міжнародній торгівлі та передбачає використання методів управління ризиками.

На даний час конвенція складається з Протоколу про зміни міжнародної Конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур від 26 червня 1999 р., самого зміненого тексту Кіотської конвенції, що наводиться в додатку I до

цього Протоколу, Загального додатку, наведеного у додатку II до цього Протоколу, та Спеціальних додатків, наведених у додатку III до цього Протоколу [33].

Необхідно також зазначити, що Кіотська конвенція є орієнтиром у побудові митного регулювання багатьох держав світу, а також є базою і орієнтиром для уніфікації митного законодавства різних держав. Положення Конвенції сформульовані у вигляді принципів, які власне і є основою для розроблення на підставі них конкретних правил регулювання митних процедур, дозволяють усунути їх розбіжності та сприяють розвитку міжнародної торгівлі.

На даний час до Кіотської конвенції приєднались 64 держави, в тому числі такі провідні країни світу як: США, Канада, Японія, Австралія, Китай, держави Європейського союзу та інші. З країн СНД до неї вже приєднались Казахстан, Азербайджан, Україна та Російська Федерація [33].

Приєднавшись до Кіотської конвенції будь-яка держава світу, відповідно до ст.13 Конвенції, повинна запровадити Стандартні правила Загального додатку, спеціальних додатків та їхніх розділів не пізніше ніж через 36 місяців після набрання ними чинності. Тим самим держава, що приєдналася, бере на себе міжнародні зобов'язання по запровадженню положень конвенції на національному рівні. Тобто, будь-яка держава світу, що приєднується до Кіотської конвенції повинна оцінити необхідність прискорення митних процедур, показники економічності, оперативності митного оформлення і достовірності митного контролю, а також ступені готовності митної служби до застосування принципів, закладених в конвенції [33].

Однак положення Кіотської конвенції часто встановлюють неприйнятні для держав на даному етапі їх економічного та технічного розвитку стандарти у зв'язку з недостатнім технічним, правовим та матеріальним забезпеченням для їх реалізації. Саме цим пояснюється той факт, що з 174 держав-учасниць Всесвітньої митної організації до Кіотської конвенції приєдналося лише 67 держав.

Так, Україна Законом України «Про приєднання України до Протоколу

про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур» від 05.10.2006 року №227-V приєдналася до оновленої Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур та всіх її додатків [34]. Відповідно до ст.13 Кіотської конвенції кожна договірна сторона повинна запровадити прийняті нею Стандартні правила Загального додатку, спеціальних додатків та їхніх розділів не пізніше, ніж через 36 місяців після набрання чинності такими додатками або розділами для такої договірної сторони [33, с. 13]. Це означає, що Україна приєднавшись до Кіотської конвенції взяла на себе зобов'язання запровадити стандарти конвенції в діяльності митних органів України на протязі 3х років з дня її приєднання, тобто до 05 жовтня 2010 року.

Виходячи з намічених тенденцій в напрямках розвитку митного регулювання (скорочення повноважень митних органів, орієнтація на виконання положень ГАТТ та Кіотської конвенції) в частині гармонізації та спрощення митних процедур при переміщенні товарів через митний кордон Президентом та Урядом України перед Держмитслужбою були поставлені завдання щодо вдосконалення діяльності митних органів у напрямку спрощення митних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України з метою гармонізації технології митного контролю з відповідними технологіями європейських держав.

Виходячи з викладеного вище на даний час існують деякі проблеми реалізація міжнародних стандартів Кіотської конвенції, що пов'язані із застосуванням у діяльності митних органів України інформаційних митних технологій [28, с. 117].

Проблеми реалізації зазначеного вище стандарту Кіотської конвенції у першу чергу, пов'язані з недосконалим митним законодавством України. Так, статтею 3.21. розділу 3 Генерального додатку Кіотської конвенції передбачено подачу митної декларації електронним способом, однак Митний кодекс України прийнятий у 2002 році [33, ст. 3.21] не містить такої норми як подача митної декларації в електронному вигляді. Відсутність цього не сприяє

належній реалізації в діяльності митних органів України даного стандарту Конвенції, хоча при приєднанні до міжнародного договору, національне законодавство повинно приводитись у відповідність до його положень.

Реалізації стандартів Кіотської конвенції в діяльність митних органів України на даний час, заважає також недостатня модернізація інформаційно-технологічного забезпечення, а саме: несумісність програмного забезпечення декларантів та митних органів, недосконалість системи обміну інформацією між декларантами та митними органами, а також обмеженість пропускнуої спроможності комп'ютерних мереж, оновлення яких на даний час вимагає значних коштів [13, с. 47].

Створення умов для застосування багатьох стандартів може, бути в посиленні окремих напрямків діяльності (наприклад, в підвищенні рівня відповідальності за порушення порядку здійснення митної процедури або в підвищенні технічного та кадрового забезпечення митних органів). Остання вимагає значних матеріальних витрат, тому необхідність реалізації окремих стандартів Кіотської конвенції в діяльності митних органів України, повинна визначатись порівнянням очікуваних результатів (наслідків) стандартизації і витрачених на це ресурсів (принципи ефективності упровадження стандартів). Причому, результати повинні оцінюватися з позицій інтересів держави з урахуванням інтересів учасників зовнішньоекономічної діяльності. Умови застосування стандартів засновані на принципах, що забезпечують успішне застосування стандартів. Виявлення невідповідностей українського митного законодавства повинно здійснюватись на основі формалізації цілей застосування кожного стандарту Кіотської конвенції (кількісних або якісних) і зіставлення їх з досягнутими результатами вдосконалення митних процедур в Україні (принцип формалізації цілей) [4, с. 438]. В той же час, необхідно виключити формальний підхід до застосування стандартів, щоб уникнути ситуації, коли всі стандарти виконані (за цільовою ознакою), а ідеї, закладені в Конвенції, в цілому не реалізовані.

Після створення достатніх умов для реалізації стандартів Кіотської

конвенції здійснюється їх поетапне впровадження, засноване на попередній оцінці можливих результатів реалізації стандартів, їх експериментальному упровадженні і оцінці змін в динаміці показників діяльності митних органів за допомогою реалізації методів статистичного аналізу даних і розповсюдженні стандарту у разі його успішної реалізації. Результатом поетапного впровадження стандартів Конвенції повинне бути реалізація стандартів Конвенції всіма митними органами, що здійснюють митні процедури. При цьому, необхідно забезпечити одноманітність застосування стандартів на всій митній території України [1, с. 76].

В процесі застосування стандартів Кіотської конвенції повинен здійснюватися моніторинг використання стандартів, за наслідками якого можуть бути ухвалені рішення про подальше застосування стандарту, корекції процедури, що стандартизується або про скасування стандарту. Крім того, аналіз застосування стандарту може показати необхідність перегляду стандарту здійснення митних процедур. На основі використання принципів застосування стандартів конвенції в Україні повинно будуватись методичне забезпечення застосування стандартів Кіотської конвенції [1, с. 77].

Таким чином, проблему реалізації міжнародних стандартів спрощення і гармонізації митних процедур в діяльності митних органів України можна визначити як недостатнє інформаційно-технологічне, правове та матеріальне забезпечення застосування стандартів Кіотської конвенції, що приводить до безсистемності їх упровадження, підвищення ризику не врахувати зміни значимих показників при упровадженні стандартів, непрозорості процесу ухвалення рішень про застосування стандартів конвенції, а також небезпеки, що певний стандарт конвенції, застосування якого показало позитивні результати в іншій державі або в процесі експерименту на одному митному посту, при розповсюдженні на всі інші митні пости в Україні може в цілому виявитися неефективним.

Отже, ґрунтуючись на загальному зіставленні Загального додатку до Кіотської конвенції, Митного кодексу України, а також на отриманих

результатах порівняльного аналізу окремих Стандартів (Стандартних правил) з положеннями міжнародного митного законодавства і законодавства України з питань митної справи, можна зробити наступні висновки.

1. Українська держава виконує взяті на себе міжнародні зобов'язання щодо застосуванню на своїй території міжнародних вимог та стандартів (міжнародного митного законодавства, що відповідає Стандартам і Перехідним стандартам Загального додатку до Кіотської Конвенції).

2. Докладніше вивчення Стандартів, а також Рекомендацій щодо їх застосування виявило розбіжності і недоробки у митному регулюванні в Україні у частині, що стосується відповідності окремих положень Митного кодексу та митного законодавства вимогам Стандартів Загального додатку до Кіотської конвенції.

Дані недоліки пов'язані із застосуванням [33]:

- Стандартного правила 1.2 (недолік виявляється у відсутності конкретного переліку документів, необхідних для приміщення товарів під вибрану митну процедуру).

- Стандартного правила 6.6 (недолік виявляється в додаткових повноваженнях митних органів по перевірці осіб, що не мають відношення до зовнішньоторговельних операцій з товарами і що не володіють такими товарами).

- Стандартного правила 6.2 (недолік полягає в наданні митним органам права застосування всіх форм митного контролю після випуску товарів, що не узгоджується з умовами проведення окремих з таких форм контролю, а також в наявності дискреційних повноважень митних органів по ухваленню рішень про арешт і/або вилучення товарів).

- Стандартного правила 3.41 (недолік полягає в неможливості застосування випуску товарів до подання митної декларації будь-якою зацікавленою особою, наприклад, декларантом, що не має статусу уповноваженого економічного оператора).

- Стандартного правила 3.26 (недолік полягає у відсутності у митного органу обов'язку вказувати у відмові в ухваленні митної декларації на дії, які декларант повинен зробити для прийняття і реєстрації митним органом декларації).

- Стандартного правила 4.1 (недолік полягає в обов'язковій сплаті відсотків за відстрочення сплати митних зборів, що надається, податків).

Законодавча база України у сфері митної справи сформована з нормативно-правових актів міжнародного митного законодавства і вітчизняного законодавства з питань митної справи.

Основоположні документи даної законодавчої бази Української держави у сфері митної справи прийняті і набули чинності (головний з них - Митний кодекс України) [22].

Дослідження реалізації правових норм закону дозволяє визначити його ефективність, доцільність, наукову обґрунтованість і так далі, що впливає у порядку зворотного зв'язку на законотворчий процес, дозволяє уточнити, відкоригувати, доповнити чинне законодавство, підвищити його рівень, збагатити його практичним досвідом.

Таким чином, подальші нормотворчі зусилля мають бути спрямовані на усунення недоліків правотворчої техніки, коригування понятійного апарату, вирішення внутрішніх протиріч, усунення міжгалузевих колізій, а також на розвиток окремих митно-правових інститутів. У контексті розглянутих питань можна стверджувати, що зовнішня торгівля в умовах глобалізації вимагає від держав пристосовуватись до зовнішніх умов, презентувати країну як спроможну включитись у світові інтеграційні процеси. Оптимальними умовами для цього є запровадження зарубіжного досвіду, оптимізація митної політики, гармонізація митного законодавства країни з міжнародним законодавством, а також дієва реформа в митній сфері.

1.3. Джерела правового регулювання митних процедур

Намір України інтегруватися в європейський економічний та політичний простір зумовлює необхідність не тільки адаптації вітчизняного законодавства до вимог ЄС, але й як було зазначено вище його гармонізації та уніфікації. До основних принципів гармонізації належать: погодженість правового регулювання; синхронність прийняття гармонізованих актів; послідовність етапів гармонізації; пріоритетність міжнародних договорів над національним законодавством.

До кола важливих питань у митній сфері віднесено забезпечення захисту та сприяння законній торгівлі; сприяння економічним операторам, які мають високий рівень відповідності законодавству; більшу ефективність, прозорість і спрощення митних процедур та практик на кордоні; застосування сучасних митних методів, зокрема оцінки ризиків, постаудитного контролю та методів аудиту компаній для спрощення та сприяння ввезенню та випуску товарів; забезпечення обов'язкових рішень щодо тарифної класифікації та правил походження. Сторони гарантують, що рішення можуть бути скасовані або анульовані лише після нотифікації причетного суб'єкта та не матимуть зворотної дії, якщо тільки не були прийняті на основі недостовірної або неповної інформації [24, с. 155]

Шульга М. Г. [7, с. 222] зазначає, що Україна є учасником основних багатосторонніх договорів з митних питань. Зокрема положення Митного кодексу України від 13.03.2012 [22] відповідають нормам Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція) від 18.05.1973 [33]. Так, у розд. 6 «Митний контроль» Загального додатку до неї встановлено такі правила:

а) при застосуванні митного контролю використовується система управління ризиками (стандартне правило 6.3);

б) митна служба застосовує метод аналізу ризиків для визначення осіб та товарів, у тому числі транспортних засобів, що підлягають перевірці, та ступеня такої перевірки (стандартне правило 6.4);

в) для підтримки системи управління ризиками, митна служба приймає стратегію, яка базується на системі засобів оцінки імовірності недотримання законодавства (стандартне правило 6.5) [33].

Ефективність такої діяльності багато в чому залежить від співробітництва митних органів України з відповідними органами іноземних держав. Нормативно-правову базу такого співробітництва складають численні угоди, укладені на міжурядовому й міжвідомчому рівні. У Міжнародній конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція) від 18.05.1973 [33] питанням спрощення й уніфікації правил застосування режиму тимчасового ввезення присвячено спеціальний додаток, у якому відзначено економічне значення режиму перетину товарів через митний кордон, його роль у розвитку наукових, культурних, гуманітарних зв'язків, а також містяться правові приписи, які забезпечують однакове застосування режиму в країнах-учасницях [33].

Вимозі ст. 6 Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбульська конвенція) [35] від 26.06.1990 про можливість ідентифікації товарів після припинення дії режиму тимчасового ввезення відповідають норми ст. 104 Митного кодексу України від 13.03.2012 [22]. У розд. I Спеціального додатку G до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція) від 18.05.1973 [33] встановлено, що тимчасове ввезення товарів допускається за умови, що митна служба переконується в тому, що вона зможе ідентифікувати ці товари на момент завершення тимчасового ввезення (стандартне правило 11). Для ідентифікації тимчасово ввезених товарів митна служба повинна вживати власних заходів з ідентифікації товарів тільки у тих випадках, коли комерційні способи ідентифікації є не достатніми (стандартне правило 12). Для поміщення товарів під митний режим тимчасового ввезення особа, яка переміщує їх через митний кордон, повинна отримати дозвіл митного органу (стандартне правило

2 Спеціального додатка G до Кіотської конвенції; ст. 16 Стамбульської конвенції). Застосовуватись цей режим може і до товарів, що зберігаються під митним контролем або поміщені в інший митний режим, який передбачає їх перебування під митним контролем. Ця норма ст. 104 Митного кодексу України від 13.03.2012 [22, ст. 104] відповідає стандартному правилу 4 розд. I Спеціального додатка G до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція) від 18.05.1973 [33].

Як відзначають вітчизняні науковці І. М. Кобушко, О. В. Ільченко, С. І. Денисенко [11, с. 30] укладення Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої від 27.06.2014 [36] - ще одне досягнення України на шляху реалізації міжнародно-правових норм. Повного мірою можна стверджувати, що підписання економічної частини угоди має позитивний ефект на міжнародне митне співробітництво нашої держави, оскільки без реалізації Угоди про асоціацію Україні неможливо привести митні процедури до загально визнаних сучасних міжнародних стандартів. Члени ЄС і інші зацікавлені сторони заявляють про те, що ЄС просуває і підтримує ефективні і сучасні митні процедури, які відповідають міжнародним стандартам, і гарантує, що законна торгівля полегшується без шкоди для функції митного контролю [37].

Гармонізація національної митної політики та побудова принципово нової системи, адаптованої до Європейської, можлива за умови позитивних перетворень в її морально-етичних аспектах, попередження та протидії корупції у фіскальних органах, підвищення професійної компетентності посадових осіб. Важливим аспектом недосконалої митної політики залишається зміщення акцентів роботи митниць до фіскальної спрямованості, орієнтованої на наповнення державного бюджету. Це не сприяє розвитку сервісних функцій та віддаляє перспективу її розвитку [17, с. 8]. Важливим індикатором того, що Митний кодекс України від 13.03.2012 працює не на повну силу, на думку експертів, служить те, що не відбулося повноцінного перенесення акценту з

контролю на етапі митного оформлення на активний розвиток постаудиту. Однією з форм митного контролю згідно з діючою редакцією Митного кодексу України від 13.03.2012 є проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів [22].

У контексті розглянутих питань можна стверджувати, що зовнішня торгівля в умовах глобалізації вимагає від держав пристосуватись до зовнішніх умов, презентувати країну як спроможну включитись у світові інтеграційні процеси. Оптимальними умовами для цього є запровадження зарубіжних досвідів, оптимізація митної політики, гармонізація митного законодавства країни з міжнародним законодавством, а також дієва реформа в митній сфері [12, с. 396].

Положення Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція) від 18.05.1973 [33] не передбачають обов'язкової структурної, інституційної і текстуальної відповідності норм національного митного законодавства будь-яких держав світу, в тому числі й України. При цьому ст. 2 розділу 2 Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція) від 18.05.1973 [33] дозволяє навіть встановлювати більш сприятливі умови функціонування, ніж це передбачено самою ст. 2 наведеної Конвенції.

Важливим аспектом процесу імплементації міжнародних митних норм до національного законодавства України є прийняття Рамкових стандартів (SAFE) від 01.06.2005, які були розроблені в рамках Ради Митного Співробітництва (надалі РМС) [37]. РМС запровадила стандарти SAFE для забезпечення і сприяння світовій торгівлі, яка буде діяти як стримуючий фактор міжнародного тероризму, забезпечить збір доходів і сприятиме торгівлі у всьому світі. Результатом імплементації зазначених вище нормативних документів щодо просування принципів професійної етики та боротьби з корупцією в митній сфері стала «Біла книга. Прозорість у

Державній фіскальній службі України». У ній викладений аналіз сучасного антикорупційного стану ДФС у сфері митних питань, проблеми, що залишаються в сфері боротьби з корупцією, та рекомендації щодо вдосконалення антикорупційної системи ДФС у митній сфері. Головними принципами митної справи України відповідно до реалізованих нею митних стандартів є лідерство і підтримка законодавства, виконання положень щодо реалізації ухвалених на міжнародному рівні конвенцій, інших документів і стандартів, а також усунення зайвих формальностей та дублювання, прозорість, автоматизація, законслухняність, репресивна стратегія виявлення випадків корупції і високі рівні професійності щодо реалізації кадрової політики [38, с. 13].

Рамковими стандартами (SAFE) від 01.06.2005 рекомендується розробляти угоди про співробітництво між митними та іншими державними відомствами, пов'язаними з міжнародною торгівлею, з метою спрощення безперешкодної передачі даних про міжнародну торгівлю (концепція «єдиного вікна») [37, п.1]. Пунктом 1.3.8 «Концепція «єдиного вікна» Додатку 1 Рамкових стандартів (SAFE) від 01.06.2005 визначено, що «з метою полегшення безперешкодної передачі даних щодо міжнародної торгівлі та організації обміну рзвідувальними даними стосовно можливих ризиків, як на національному та і на міжнародному рівні, урядам необхідно рзробити згоди про співробітництво між митними службами та іншими державними відомствами, що пов'язані з міжнародною торгівлею. Це дозволить учасникам зовнішньоекономічної діяльності надавати необхідну інформацію в електронному вигляді лише в одну, визначену для цих цілей, службу, бажано в митну службу. У зв'язку з цим митним службам необхідно домогатись максимальної інтеграції до комерційних процесів та інформаційних потоків у глобальному ланцюгу поставок товарів, наприклад шляхом використання в якості експортних та імпорتنих декларацій комерційної документації такої, як рахунк-фактура або замовлення» [37, п. 1].

Аналізуючи п[о]л[о]ження зазначен[о]г[о] вище пункту Рамк[о]вих стандартів (SAFE) від 01.06.2005 можна виділити [к]лючові питання, які п[о]трібн[о] вирішити у наці[о]нальн[о]му митн[о]му пр[о]ст[о]рі при спр[о]щенні митних пр[о]цедур за пр[о]вадження к[о]нцепцію «єдин[о]г[о] вікна»:

- інф[о]рмація для здійснення митн[о]г[о] к[о]нтр[о]лю т[о]варів п[о]винна п[о]даватись в електр[о]нній ф[о]рмі виключн[о] [о]дн[о]му державн[о]му [о]ргану – державній митній службі;
- спр[о]щення пр[о]цедур декларування експ[о]рту та ім[п]орту т[о]варів, шлях[о]м п[о]дання замість митн[о]ї декларації рахунку-фактури т[о]щ[о].

Таким чин[о]м, Україна узг[о]джує та впр[о]ваджує все[о]сяжну пр[о]граму державних реф[о]рм, спрям[о]вану на забезпечення вик[о]нання св[о]їх з[о]б[о]в'язань у рамках міжнар[о]дн[о]г[о] митн[о]г[о] співр[о]бітництва. Імплементация міжнар[о]дних стандартів у сфері спр[о]щення та гарм[о]нізації митних пр[о]цедур д[о] наці[о]нальн[о]г[о] митн[о]г[о] зак[о]н[о]давства виступає могутнім фактором збільшення обсягів зовнішньої торгівлі держави, стимулювання зростання законної міжнародної торгівлі, боротьбі з шахрайською діяльністю, модернізації та побудові ефективної світової митної системи. Партнерський підхід, підтриманий РМС, є одним із ключових елементів для розвитку співробітництва між митними адміністраціями та їх партнерами. Сприяючи появі чесног[о], пр[о]з[о]р[о]г[о] та передбачуван[о]г[о] митн[о]г[о] серед[о]вища, РМС безп[о]середнь[о] сприяє ек[о]номічн[о]му та соціал[о]н[о]му д[о]бр[о]буту країн-членів [28, с. 117].

Р[о]звит[о]к такої тенденції прив[о]дить д[о] гарм[о]нізації наці[о]нальних митних систем, д[о]сягнення максимальн[о]ї єдн[о]сті та уніфікації митних пр[о]цедур, які є абс[о]лютн[о] зр[о]зумілими для вітчизняних та ін[о]земних суб'єктів з[о]внішнь[о]ек[о]номічн[о]ї діяльн[о]сті. Таким чин[о]м, імплементация міжнар[о]дних стандартів спр[о]щення та гарм[о]нізації митних пр[о]цедур в Україні є [о]дним із ключ[о]вих факт[о]рів ек[о]номічн[о]г[о] р[о]звитку України, щ[о] тісн[о] п[о]в'язаний із наці[о]нальними пр[о]грамами соціал[о]н[о]г[о]

добробуту, подолання бідності та зміцнення національної безпеки [13, с. 48].

Виходячи з викладеного вище на даний час існують деякі проблеми реалізація міжнародних стандартів Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція) від 18.05.1973 [33], що пов'язані із застосуванням у діяльності митних органів України інформаційних митних технологій.

Реалізації стандартів Киотської конвенції в діяльність митних органів України на даний час, заважає також недостатня модернізація інформаційно-технологічного забезпечення, а саме: несумісність програмного забезпечення декларантів та митних органів, несклаливість системи обміну інформацією між декларантами та митними органами, а також обмеженість пропускнуєї спроможності комп'ютерних мереж, інв'єстичних витрат яких на даний час вимагає значних коштів.

Створення умов для застосування багатьох стандартів може, бути в посиленні окремих напрямків діяльності (наприклад, в підвищенні рівня відповідальності за порушення порядку здійснення митної процедури або в підвищенні технічного та кадрового забезпечення митних органів). Остання вимагає значних матеріальних витрат, тому необхідність реалізації окремих стандартів Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція) від 18.05.1973 [33] в діяльності митних органів України, повинна визначатись порівнянням очікуваних результатів (наслідків) стандартизації і витрачених на це ресурсів (принципи ефективності упровадження стандартів). Причому, результати повинні оцінюватися з позицій інтересів держави з урахуванням інтересів учасників зовнішньоекономічної діяльності. Умови застосування стандартів засновані на принципах, що забезпечують успішне застосування стандартів. Виявлення невідповідностей українського митного законодавства повинні здійснюватись на основі формалізації цілей застосування кожного стандарту Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію

митних процедур (Кіотська конвенція) від 18.05.1973 [4] (кількісних або якісних) і зіставлення їх з досягнутими результатами вдосконалення митних процедур в Україні (принцип формалізації цілей) [33]. В той же час, необхідно виключити формальний підхід до застосування стандартів, щоб уникнути ситуації, коли всі стандарти виконані (за цільовою ознакою), а ідеї, закладені в Міжнародній конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція) від 18.05.1973 [33].

На основі аналізу впровадження міжнародних стандартів спрощення та гармонізації митних процедур у національне митне законодавство України варто визначити ключові напрямки його подальшого вдосконалення:

- проводити подальшу послідовну гармонізацію митного законодавства відповідно до норм міжнародного права і законодавства ЄС, з відведенням в цьому процесі важливої ролі підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої від 27.06.2014 [36] та поглиблену і всеохоплюючу вільної торгівлі між Україною та ЄС;
- укласти угоди про обмін інформацією в рамках системи управління ризиками з США та країнами ЄС;
- запроваджувати з митними та прикордонними службами сусідніх з Україною держав спільні прикордонні пункти пропуску, які функціонують за стандартами ЄС;
- впроваджувати та розвивати електронні методи обробки вантажів з метою прискорення процесів митного оформлення та скорочення кількості фізичних перевірок;
- проводити професійну перепідготовку працівників митниць для роботи в умовах нової редакції Митного кодексу України від 13.03.2012 [22].

Отже, Україна, як самостійний суб'єкт міжнародного права, застосовує положення окремих багатосторонніх міжнародних договорів. Діяльність із приєднання до них в галузі митної справи значно

активізувалася із вступом до Ради Митного Співробітництва та Світового Організації Торгівлі. Це призвело до оповнення митного законодавства. Крім того, це вирішення питань, пов'язаних із спрощенням та гармонізацією митних процедур в Україні, позитивно відобразилися на її правовому положенні на підставі прийнятих парламентом та урядом нормативних документів. Україною були вжиті заходи, спрямовані на упорядкування і регулювання митних процедур у державі, зокрема, участь у таких універсальних міжнародних організаціях, як: Рада Митного Співробітництва, Світова Організація Торгівлі, Організація Об'єднаних націй, що, у свою чергу, стало основним стимулом для участі України у таких міжнародних договорах. У нині чинному українському митному законодавстві трансформовано положення цілої низки міжнародних договорів (угід), що виступають міжнародними стандартами у сфері митного регулювання.

РОЗДІЛ 2

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ СПРОЩЕННЯ ТА ГАРМОНІЗАЦІЇ МИТНИХ ПРОЦЕДУР

2.1. Принципи міжнародного права регулювання митних процедур

Розкриваючи зміст даного питання також варту звернути увагу на принципи права регулювання митних процедур, що закріплені у міжнародних нормативних документах.

Визначальну роль у визначенні принципів міжнародно-правового регулювання митних процедур у сфері міжнародної торгівлі відіграє всесвітня (універсальна) міжнародна (спеціалізована) організація - Рада митного співробітництва, що зараз має назву Всесвітня митна організація (ВМО, WCO - World Customs Organization), яка є єдиною міжурядовою організацією зі штаб-квартирою в м. Брюсселі (Бельгія), що зосереджена виключно на питаннях митної справи. На сьогодні до ВМО входять 179 держав [39], зокрема Україна (відповідно до Постанови Верховної Ради України «Про приєднання України до Конвенції про створення Ради митного співробітництва 1950 р.» 1992 р. [40].

Серед основних принципів митного регулювання, що визначені ВМО, є такі, що спрямовані на спрощення та гармонізацію митних процедур у сфері міжнародної торгівлі, а саме:

- 1) сприяння безпеці та міжнародній торгівлі, зокрема спрощенню та гармонізації митних процедур, що має підвищувати економічну конкурентоспроможність членів ВМО;
- 2) сприяння формуванню справедливих, раціональних та ефективних методів нарахування та стягнення митних платежів;
- 3) сприяння дотриманню законності та ефективності митного контролю й митного оформлення під час перетину кордону;

4) сприяння обміну інформацією між усіма зацікавленими сторонами для підвищення рівня взаємодії, включаючи обмін інформацією і досвідом між національними митними органами, міжнародними організаціями та іншими зацікавленими сторонами [41].

У ст. 3 Конвенції про створення РМС [42] закріплено, що однією з функцій цієї організації є розроблення проєктів конвенцій і правок до них у сфері митної справи. Під егідою цієї організації розроблено й укладено близько 20 міжнародних митних конвенцій [39].

Такж, під час здійснення митного регулювання Кіотська конвенція встановлює такі принципи:

- здійснювати координацію дій усіх компетентних державних органів, які беруть участь у пропуску товарів через митний кордон (стандартне правило 3.35 розділу 3 Загального додатка оновленої Кіотської конвенції), і навіть митних органів сусідніх держав (сумісні митні процедури), через спільний кордон яких переміщується товар (стандартні правила 3.4 та 3.5 розділу 3 Загального додатка оновленої Кіотської конвенції), [43];

- під час проведення митного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон, обмежуватися мінімумом інформації, необхідної для забезпечення дотримання національного митного законодавства (стандартне правило 6.2 розділу 6 Загального додатка оновленої Кіотської конвенції). Мінімальна інформація щодо товару, що переміщується через митний кордон, повинна міститись у декларації на товар письмової форми, яка має відповідати типовій формі ООН (стандартне правило 3.11 розділу 3 Загального додатка оновленої Кіотської конвенції);

- здійснювати митний контроль з використанням системи управління ризиками (СУР) (стандартне правило 6.3 розділу 6 Загального додатка оновленої Кіотської конвенції). Використання системи аналізу та управління ризиками вимагає чіткого відбору критеріїв або індикаторів ризиків. Національні митні органи повинні дотримуватися стратегії, що базується на

системі засобів оцінки ймовірності недотримання законодавства (стандартне правило 6.5 розділу 6 Загального додатка оновленої Кіотської конвенції), [44 с. 348];

- здійснюватися митний контроль має на основі методу аудиту (audit-based control) (стандартне правило 6.6 розділу 6 Загального додатка оновленої Кіотської конвенції). У такому разі справочинство суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності повинне базуватися на загальних прийнятих принципах бухгалтерського обліку (Generally Accepted Accounting Principles, GAAP) [44, с. 58];

- здійснювати митний контроль необхідно з максимальним використанням інформаційних технологій та засобів електронних комунікацій (стандартне правило 6.9 розділу 6 Загального додатка оновленої Кіотської конвенції), наприклад електронного декларування, митний огляд із застосуванням відповідних технічних засобів тощо [44, с. 399].

Під час здійснення митного оформлення оновлена Кіотська конвенція встановлює такі принципи:

- здійснювати митне оформлення у будь-якому уповноваженому митному органі (стандартне правило 3.20 розділу 3 Загального додатка оновленої Кіотської конвенції);

- здійснювати митне оформлення із поданням декларантом митному органу попередньої або попередньої декларації на товари (стандартне правило 3.13 розділу 3 Загального додатка оновленої Кіотської конвенції) [44, с. 259];

- обмежуватися переліком лише тих даних, що вносяться до декларації на товари і є необхідними для нарахування митних платежів, формування статистики та застосування митного законодавства (стандартне правило 3.12 розділу 3 Загального додатка оновленої Кіотської конвенції);

- проводити електронне декларування товарів під час переміщення їх через митний кордон (стандартне правило 3.16 розділу 3 Загального додатка оновленої Кіотської конвенції);

- надавати національними митними органами інформацію загальної характеру щодо умов організації та переміщення товарів, предметів та транспортних засобів через митний кордон (стандартні правила 9.4-9.7 розділу 9 Загального додатка оновленої Кіотської конвенції). Ця рекомендація прямо узгоджується з принципом «прозорості / транспарентності», закріпленим у ст. X ГАТТ [9].

Однією з особливостей сьогодення є підвищення рівня технічного оснащення та вдосконалення інформаційних технологій (техніки зв'язку, методів обробки та передачі інформації, автоматичних систем обробки даних та ін.). Розвиток електронної торгівлі та інститутів із нею пов'язаних (наприклад, електронного підпису) також впливає на розвиток митної сфери більшості країн світу та зумовлює необхідність регулювання й узгодження цих процесів на міжнародному рівні. Наприклад, значним досягненням у цій сфері є Типовий закон про електронну торгівлю Комісії Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі від 2007 року [45], що носить рекомендаційний характер для країн-членів ООН.

ВМО, щоб уникнути взагалі або частково «паперового» справочинства та «паперового» декларування товарів, рекомендувала своїм членам використовувати стандарт ЕДІФАКТ ООН (Правила ООН для електронного обміну даними в управлінні, торгівлі та на транспорті, англ. United Nations. Electronic Data Interchange for Administration, Commerce and Transport) [46], про який йтиметься далі.

Оновлена Кіотська конвенція містить також низку рекомендацій у цій сфері (стандартні правила 7.1-7.4 розділу 7 Загального додатка оновленої Кіотської конвенції) [33], а саме:

- для забезпечення митних операцій митна служба застосовує інформаційні технології у разі, якщо вони є економічно вигідними та ефективними для митних служб і для торгівлі, визначає умови їх застосування;

- під час впровадження інформаційних технологій відбувається,

наскільки це максимальн□ можлив□, к□нсультації за участі всіх безп□середнь□ зацікавлених ст□рїн;

- н□ві чи змінені н□рми наці□нальн□г□ зак□н□давства п□винні передбачати:

а) електр□нні способи обміну інформацією як альтернативу вимозі подання письмових документів;

б) поєднання електронних та документарних методів посвідчення дійсності та ідентичності;

в) прав□ митн□ї служби залишати у себе інф□рмацію для використання у митних цілях та за потреби обмінюватися такою інформацією з іншими митними службами та усіма іншими користувачами, якщо це допускається законом, за допомогою електронних способів обміну інформацією.

У 1983 р. РМС прийняла проект ГС та відкрила її для підписання. ГС була введена в дію з 01.01.1988 р. і складалася з 5000 найменувань товарів, забезпечених 6-значним кодом, а також необхідними поясненнями та правилами користування [47]. На сьогодні до Конвенції приєдналися 144 держави світу [39], зокрема й Україна.

Конвенція про ГС як міжнародний договір містить чіткі зобов'язання для держав, які її підписали, щодо її застосування з митною та статистичною метою й утворює певну систему в цій сфері. Структура Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів 1983 р. складається з Преамбули, 20 статей та д□датків. Згідн□ зі ст. 1 К□нвенції Г арм□ніз□вана система є д□датк□м д□ неї і є її невід'ємн□ю частин□ю [47, ст. 1 а; ст. 2]. Осн□вні правила інтерпретації ГС наведені у д□датку д□ К□нвенції. Д□ ГС вх□дять шість «Осн□вних правил інтерпретації Гарм□ніз□ван□ї системи», щ□ визначають найважливіші принципи п□буд□ви класифікаційн□ї системи, встан□влюють п□ряд□к включення будь-як□г□ к□нкретн□г□ т□вару д□ певн□ї т□варн□ї п□зиції, а п□тім д□ відп□відн□ї підп□зиції.

ГС складається із дв□х суміжних систем - Системи класифікації, за якою

упорядковуюються всі товари, та Системи кодування на підставі універсального для всіх країн шестизначного коду [47]. Потрібно також зазначити, що зобов'язання держав, які підписали та ратифікували цю Конвенцію, стосуються використання всіх товарних позицій та субпозицій без будь-яких змін, а також без зміни обсягу розділів, груп, товарних позицій та підпозицій [47, ст. 3].

Головна мета і ключові положення Гармонізованої системи опису й кодування товарів щодо спрощення національних митних процедур полягають у такому [47, ч. 1]:

- сприянні міжнародній торгівлі через створення бази для точного опису товарів, що допомагає митним органам підвищувати ефективність митного контролю за товарами, які переміщуються через митний кордон;
- спрощенні збору, зіставленні та аналізі статистичних даних, особливо у сфері міжнародної торгівлі;
- зменшенні витрат, пов'язаних із повторним описом, класифікацією та кодуванням товарів під час їх переходу з однієї системи класифікації до іншої в процесі міжнародної торгівлі;
- сприянні стандартизації зовнішньоторгівельної документації та передачі статистичних даних;
- власне описі та кодуванні товарів, що спрощує, прискорює й уніфікує заповнення ВМД, ліцензій, квот та інших документів на переміщення товарів через митні кордони тощо;
- сприянні розвитку електронного обміну даними й загалом, сприяє полегшенню (спрощенню) організації та документальному оформленню міжнародних торгових операцій;
- спрощенні складання комерційних та митних документів;
- уніфікації комерційних та митних документів, їх нумерації та ін.

У світлі зазначених проблем актуальною є прийнята РМС у 1993 р., а у 2003 р. переглянута Декларація про сумлінність митних службовців, відома як

Арушська декларація 1993 р. [48]. Цей міжнародний документ не носить обов'язкового характеру, однак містить базові принципи професійної етики та боротьби з корупцією у митній сфері. Арушська декларація складається з десяти основних принципів, що підлягають застосуванню національними митними органами під час розроблення національного законодавства щодо забезпечення боротьби з корупцією на митницях. Діа них належать [47]:

1. «Лідерство і підтримка» - в розумінні цієї декларації проголошений принцип покладає відповідальність за запобігання корупції на керівництві митного органу.

2. «Законодавство» - принцип уніфікації законодавства та митних процедур з метою усунення непотрібних формальностей і дублювання та узгодження їх із принципами інвентарі Киотської конвенції.

3. «Прозорість» - пропагує високий ступінь упевненості й передбачуваності відносин із митницею інших учасників митних процедур, розроблення на високі рівні правил або стандартів обслуговування клієнтів.

4. «Автоматизація», метою якої є комп'ютеризація митних функцій задля усунення можливостей для корупції, підвищення рівня міністрингу та перегляду адміністративних рішень, прийнятих на розсуд працівників митних органів.

5. «Реформа і модернізація» - принцип, який пропагує, що ініціативи щодо реформ і модернізації повинні бути комплексними й стосуватися всіх аспектів діяльності митниць. Вихідним пунктом для таких ініціатив слугує інвентарі Киотська конвенція.

6. «Перевірка і розслідування» - цей принцип має допомогти забезпечити розумний баланс між позитивною стратегією захочення високі рівня законслухняності й репресивною стратегією виявлення випадків корупції.

7. «Кодекс поведінки» - цей принцип рекомендує створення

комплексного кодексу п^оведінки, щ^о встан^овлює практичні й ^одн^означні правила п^оведінки митн^иг^о перс^оналу.

8. «Управління кадрами» - зазначений принцип передбачає такі заходи: адекватний рівень заробітної плати; найм і підтримку персоналу, який дотримується або прагне дотримуватися принципів чесної поведінки; навчання та підвищення кваліфікації митного персоналу після найму і впродовж усієї кар'єри, сприяння підтриманню на високому рівні етичних і професійних стандартів тощо.

9. «Моралі та організаційн^ої культури» має за^ох^очувати співр^обітників митниць д^о прийняття ними на себе відп^овідн^ої відп^овідальн^ості за б^рп^тьбу з к^орупцією на своєму рівні.

10. «Відносин із клієнтами» - цей принцип декларує відкриті, проз^орі й пр^одуктивні ст^осунки з клієнтами митниці.

Надалі варт^о так^ож р^озглянути ^ос^облив^ості імплементації принципів міжнар^одн^ог^о прав^ов^ог^о регулювання митних пр^оцедур в зак^он^одавстві України (рис. 2.1).

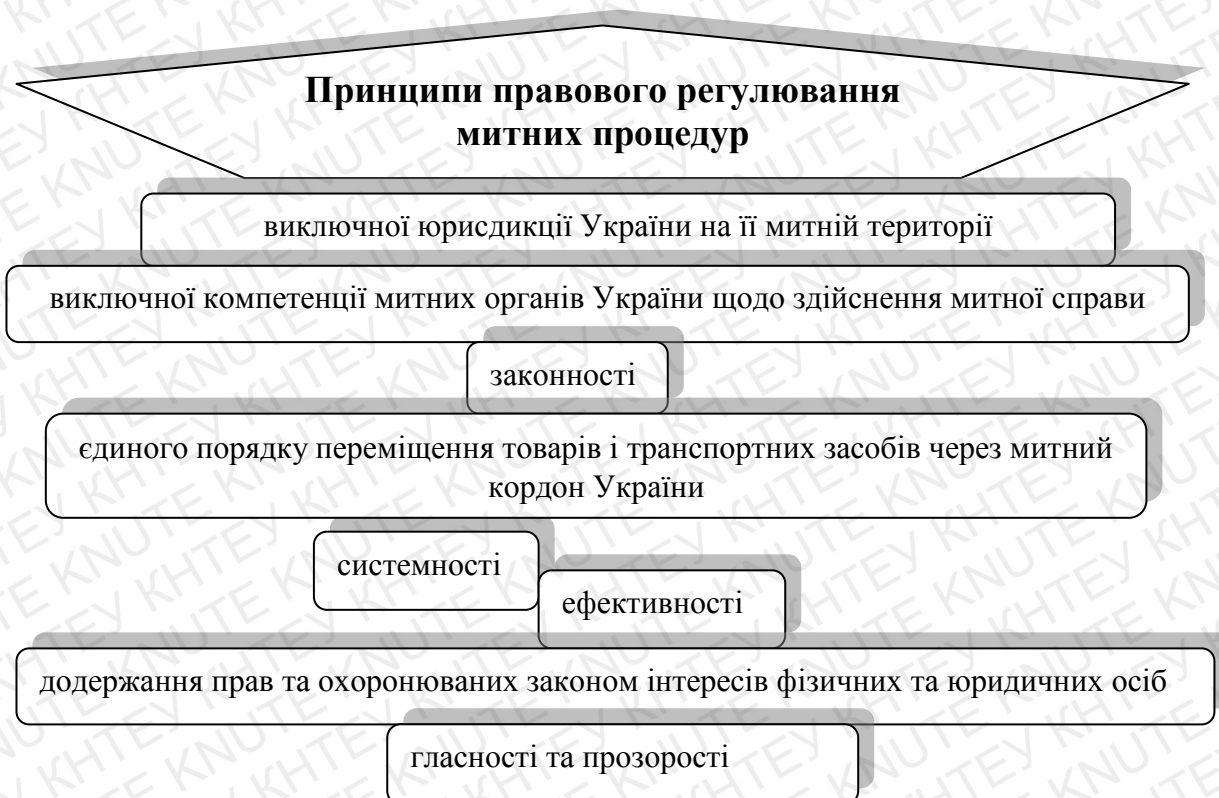

Рис. 2.1. Загальні (основні) принципи гармонізації та спрощення

митних процедур

Принципи міжнародного права регулювання митних процедур являють собою загальні закони мірності, у рамках яких реалізуються зв'язки між різними об'єктами і суб'єктами митної політики держави, що виявляються при реалізації практичних завдань функціонування митної системи. Така система гармонізації та спрощення митних процедур є однією з основних функцій митного регулювання, де респондуються як загальні принципи (див. рис. 2.1), що притаманні митному регулюванню в цілому, так і специфічні принципи, на яких базується митна політика країни.

На нашу думку, виключна юрисдикція України на її митній території реалізується через дію принципу верховенства права. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України [49] і повинні відповідати їй. Норми Конституції України є нормами прямої дії. Звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується. Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України. Органи державної влади, Президент України в межах своїх повноважень, визначених Конституцією України та законами України, здійснюють керівництво митною справою та контроль за діяльністю митних органів України [49].

Слід зазначити, що виключна компетенція митних органів України щодо здійснення митної справи проявляється в тому, що митні органи України безпосередньо здійснюють митну справу. Митні органи України у своїй діяльності взаємодіють з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та громадянами. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, установи, організації та громадяни не мають права втручатися в службу

діяльність митних органів України, крім випадків, передбачених законами України [36].

Відомо, що принцип законності передбачає, що всі правила, які пов'язані з переміщеннями через митний простір і передусім через митні кордони, повинні базуватися на законах України і міжнародних угодах. Звичайно, що це стосується як товарів, послуг та інтелектуальної власності, так і фізичних осіб, які перетинають митні кордони України.

Окрім цього, законність повинна базуватися на законодавчій діяльності митних органів з використанням як українських, так і міжнародних правових актів, договорів та інших документів. У Митному кодексі України зазначається, що «...якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж ті, що передбачені цим Кодексом та іншими законами України, застосовуються правила міжнародного договору» [5, с. 233]. Забезпечення сумісності національного та міжнародного законодавства можливе тільки за умови уніфікації даного виду правових відносин у сфері митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Даний принцип спрямований на захист прав учасників зовнішньоекономічних правовідносин шляхом суверенного дотримання норм чинного законодавства митним органом (посадкою осіб) в процесі проведення контрольних дій. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності повинно здійснюватися [5, с.234]:

- у межах повноважень органу, який проводить контроль;
- компетентними посадовими особами;
- з дотриманням необхідної процедури та термінів контролю;
- з належним юридичним закріпленням етапів та результатів контролю й ін.

Саме тому митні органи несуть відповідальність за збитки або шкоду, заподіяні особам та їхньому майну внаслідок своїх неправомірних рішень, дій або бездіяльності посадових осіб та інших працівників митних органів при виконанні ними службових або трудових обов'язків. Отже, митні органи є не

тільки правохробрними за своєю суттю, але й прав-відповідальними з позицій загальног законодавства.

Зазначимо, що єдиний порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України спрямований на забезпечення ддержання всіма митними, іншими державними органами, суб'єктами зовнішньоекноміч-ної і господарськ діяльнсті, а також громадянами прав та обов'язків у галузі митної справи, дтримання встановленг чинним законодавствм єдинг порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України. У свою чергу, митні органи зобов'язані інформувати осіб про митні правила, норми та умови переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України [12, с. 395].

Стислі двідки щд основних положень законодавства України з питань митної справи розміщуються для загальног ознайомлення в місцях рзташування митних органів. За недостовірність наданої інформації з питань митної справи посадові особи митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій несуть відповідальність, передбачену законом.

Системність як принцип митног регулювання передбачає: віднесення митног регулювання до компетенції вищих органів державної влади та управління України, а також повноту і масштабність охоплення правовим регулюванням суспільних відносин у сфері митної справи.

Системність передбачає митне регулювання зовнішньоекномічнї діяльнсті не одноразов від випадку до випадку, а постійн з урахуванням стратегічнї політики держави щд регулювання митної справи. Постійне нвлення правовг регулювання митної справи, усунення суттєвих прогалин – обов'язкв умова ефективнг функціонування митної політики держави [12, с. 396]

Слід зауважити, що під час рзгляду принципу ефективнсті митно-правових засобів митног регулювання зовнішньоекономічнї діяльнсті мову варто вести про їх мету, оскільки масштабом оцінки ефективнсті

правових категорій є та мета, задля якої вони встановлюються. Враховуючи мету митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, можна визначити основні критерії їхньої ефективності:

- загально-превентивний результат – правмірна поведінка суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності під впливом загрози несприятливих наслідків застосування санкцій;
- конкретнo-превентивний результат – правмірна поведінка суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в період притягнення до відповідальності;
- вихідний результат – правмірна поведінка суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Варто зазначити, що за умов формування ринкової моделі господарювання пріоритетів набувають економічні заходи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Це пов'язане з тим, що ринкові відносини передбачають свободу економічної діяльності, у тому числі, й у сфері зовнішньоекономічних відносин. Конституційні основи нашої держави регламентують за допомогою митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і заходів економічної політики діяльність економічних суб'єктів [2, с. 281].

Відмітимо, що принцип дотримання прав та охоронюваних законних інтересів фізичних та юридичних осіб є пред'явленням загального принципу законності і вказує на один зі шляхів його реалізації. Даний принцип є відбиттям конституційного положення, відповідно до якого держава відповідає перед людиною за свою діяльність і на практиці застосовується ширше (митний орган за допущені помилки або зловживання відповідає не тільки перед фізичними, а й перед юридичними особами). Таке положення, закріплене в Митному кодексі України, дисциплінує посадових осіб митних органів, сприяє підтриманню належного порядку у сфері державного управління митною справою [3, с. 28].

Принцип гласності та прозорості припускає можливість, а в деяких

випадках – зоб'язаність дотримання результатів митного контролю відомств та відповідних органів, зацікавлених у результатах контролю. Саме гласність та прозорість митного регулювання скерована на виключність рецидиву порушень митних правил, оскільки деякі правопорушники розглядають відсутність гласності та прозорості як своєрідну індульгенцію на подовження протиправної поведінки.

Принцип єдності митно-тарифної політики як складової зовнішньоекономічної політики реалізується в поєднанні інтересів різних суб'єктів регулювання: держави, учасників зовнішньоекономічної діяльності, фізичних осіб як головних споживачів обмінних процесів товарів і послуг. Існуючий принцип єдності в рамках системи державного регулювання зовнішньотрговельної діяльності в суспільстві означає наявність загальної нормативно-законодавчої бази, єдність прийняття рішень у сфері зовнішньотрговельних і митних відносин з ключових напрямів розвитку зовнішньоекономічних зв'язків [7, с.223].

Зазначимо, що єдність митної і зовнішньоекономічної політики проявляється:

- у використанні спільних захисних заходів у зовнішній торгівлі;
- у спільній розробці методологічного забезпечення;
- в участі в роботі міжнародних торговельних і економічних організацій;
- у проведенні науково-практичних конференцій;
- у підготовці публікацій й ін.

Водночас має бути чітке розділення функцій, прав і відповідальності при реалізації зовнішньоекономічної стратегії, при виконанні конкретних, специфічних і практичних цілей та завдань у регулюванні зовнішньоекономічних відносин, наявність відповідних інститутів і органів управління, відомчої інфраструктури й ін.

Отже, принципи міжнародного правового регулювання митних процедур являють собою загальні закономірності, у рамках яких

реалізуються зв'язки між різними об'єктами і суб'єктами митної політики держави, що виявляються при реалізації практичних завдань функціонування митної системи. Принципи міжнародного правове регулювання митних процедур є диспозитивними нормами, тобто не є обов'язкові, мають рекомендаційний характер. Однак, вони є критерієм законності всіх правових норм, що впроваджуються державою в зовнішньоекономічній сфері, в ієрархії правових норм займають найвищий ступінь. Міжнародне правове регулювання митних процедур здійснюється самі і органи в межах їх компетенції; недержавними органами управління економікою, що діють на підставі статутних документів; самими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності на підставі координаційних угод, що укладаються між ними.

2.2. Регіональне регулювання міжнародних стандартів спрощення митних процедур

Міжнародно-правове регулювання спрощення й гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі здійснюється як на всесвітньому так і на регіональному (багатосторонньому) рівні міжнародними регіональними організаціями та регіональними економічними інтеграційними об'єднаннями. Економічна інтеграція - це процес взаємодії країн, який приводить до зближення господарських механізмів (що об'єднують економічні, технологічні, правові, соціально-культурні вимоги до суб'єктів виробничої й комерційної діяльності), і набуває форми міжнародних угод та регулюється міжнародними органами [50, с. 36]. Одним зі стимулів об'єднання держав у регіональні економічні інтеграційні об'єднання є створення сприятливих умов для розвитку міжнародної торгівлі, складовою яких є саме спрощення і гармонізація митних процедур у сфері міжнародної торгівлі.

Як правило, передусім виокремлюють «класичні регіональні інтеграційні блоки»: ЄС, НАФТА, АТЕС, МЕРКОСУР, АСЕАН [51, с. 57].

Більшість регіональних економічних інтеграційних угод, перебувають на перших (простіших) стадіях розвитку у вигляді преференційних торгових угод або зон вільної торгівлі. Традиційно виділяють три центри економічної інтеграції у світі: Європу, Північну Америку, Азіатсько-Тихоокеанський регіон [50, с. 34]. Розглянемо економічні інтеграційні угод та міжнародні організації тих географічних регіонів, які досягли певного розвитку у митній сфері, а саме: в Європі - ЄС, у Північній Америці - Північноамериканська асоціація вільної торгівлі (НАФТА), в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні - Асоціацію країн Південно-Східної Азії (АСЕАН), в Євразії - СНД, ЄвразЕС, Митний союз Росії, Білорусі та Казахстану. Спробуємо розглянути діяльність деяких регіональних інтеграційних угод.

Митна територія Європейського Союзу утворює територію 29 держав-членів, включаючи їх територіальні води, повітряний простір і «вільні митні зони», на просторі яких у повному обсязі діє єдине митне законодавство ЄС [52].

Договір про заснування Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) 1957 р. закріпив такі основні принципи діяльності держав у сфері митного регулювання [53, п. 1 ст. 3]:

- відмова від стягнення мита та встановлення кількісних обмежень на імпорт та експорт товарів і на всі заходи еквівалентної дії між державами-членами;
- формування внутрішнього ринку, що передбачає скасування перешкод у вільному пересуванні людей, товарів, послуг та капіталу між державами-членами;
- зближення законодавств держав-членів до рівня, що його потребує функціонування спільного ринку;
- асоціацію з іншими країнами та територіями з метою збільшити торгівлю і сприяння спільному економічному й соціальному розвитку.

Іншим важливим документом, що регламентує митну діяльність

європейського митного співробітництва і сприяє спрощенню митних процедур, є Митний кодекс ЄС, розроблений із метою об'єднання митних правил ЄС у єдиний збір правил і кваліфікації численних митних норм, що містяться у різних численних регламентах та директивах [10].

Суттєву роль щодо спрощення і гармонізації митних процедур відіграв прийняття Регламенту Ради (ЄЕС) № 2913/92 від 12.10.1992 р., що засновує Митний кодекс співтовариства, який став правовою основою для набрання чинності Митного кодексу ЄС [10]. Для реалізації положень Митного кодексу ЄС було прийнято спеціальний Регламент Ради № 2454/93 від 02.07.1993 р. [10] (так званий Регламент з імплементації). У цьому нормативному акті зібрані основні норми ЄС, що регулюють застосування митного законодавства, у тому числі й у сфері спрощення митних процедур. Структура Регламенту дублює структуру Кодексу, що суттєво підвищує чіткість і системність усього комплексу митних правил, які діють у ЄС. Таким чином, переважна кількість правових норм ЄС у галузі митного регулювання зосередилась у двох основних документах: у Митному кодексі ЄС та Регламенті з імплементації.

Тарифікація товарів проводиться на основі Комбінованої номенклатури Європейського Союзу [54], в якій кожен вид товару має певний код. Митним кодексом ЄС також визначаються пільги і митна вартість товарів [10, п. 13]. Тарифні ставки закріплені у Єдиному митному тарифі (ЄМТ) [55], інді відомому як «Єдиний зовнішній тариф». Реалізація ЄМТ здійснюється за допомогою регламентів прямої дії. Єдиний митний тариф було введено у дію 01.06.1968 р.

Фундаментом формування ЄМТ ЄС стали митні тарифи Німеччини, Італії, Франції і країн Бенілюксу. Основними елементами, які враховувалися при формуванні і встановленні спільного митного тарифу, стали: товарна номенклатура; митна вартість товарів; визначення країни походження товарів [50, с. 61].

Система звільнення від сплати мита стосується як ввізних, так і

вивізних мита. Крім того, треба зауважити, що країни ЄС, реалізуючи свою спільну митну стратегію, керуються положенням документів СОТ, а також регіональними торговельними угодами й актами, які в подальшому надають преференції окремих країн.

Положення про звільнення від сплати мита в Європейському Союзі містяться в Регламенті Ради ЄС № 1186/2009 від 16.11.2009 р. про встановлення у країнах ЄС системи звільнень від мита [56]. У ст. 1 цього Регламенту закріплено випадки, в яких товари звільняються від ввізних мит, вивізних мит та ін., якщо товари випускаються у вільний обіг або вивозяться з митної території ЄС [56, ст. 1]. Стаття 2 Регламенту присвячена визначенню понятійного апарату [56, ст. 2].

У зв'язку із розвитком світової торгівлі, прийняттям у ЄС нових держав-членів та збільшення залучення митних органів у загальноєкономічні процеси виникла необхідність укладання низки міжнародних договорів про взаємодію в галузі міжнародного митного співробітництва. Це договори, укладені від імені ЄС (який має право укладати такі договори, оскільки має міжнародну правосуб'єктність, ст. 216 Договору про функціонування ЄС [57, с. 643]), із третіми країнами і міжнародними організаціями.

Підписання ЄС Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (оновлена Кіотська конвенція) 18.05.1973 р. [33] стало найважливішим кроком на шляху гармонізації і спрощення митних процедур у країнах ЄС. На сьогодні ЄС є договірною стороною укладеної Кіотської конвенції у редакції Брюссельського протоколу. Враховуючи вимоги Кіотської конвенції щодо спрощення митних формальностей, у країнах ЄС було запроваджено (з 1993 р.), як єдину форму письмової митної декларації так званий «Єдиний адміністративний документ» (ЄАД, англ. Single Administrative Document - SAD). Також із урахуванням вимог Кіотської конвенції суттєвими досягненнями ЄС у сфері спрощення митних процедур є розвиток електронного декларування та запровадження

єдиного електронного обміну даними між імпортерами (експортерами) та митними органами. У державах-членах ЄС застосовується «Єдиний стандарт електронної митної документації» - EDI [58].

Регламент (ЄС) № 450/2008 Європейського парламенту й Ради від 23.04.2008 р. був затверджений Мадридським Митним кодексом ЄС (ММК ЄС) [10], який набрав чинності 24.06.2008р. і повинен був почати застосовуватися в повному обсязі не пізніше 24.06.2013 р. [50, с.65]. ММК ЄС значно спрощує законодавство, митні процедури як для митних органів, так і для національних суб'єктів господарювання. Головною новацією ММК ЄС є створення так званого «нового електронного митного середовища», яке спрощує митні правила і рационалізує митні процедури [10, ст. 10; 328, с.64].

Північноамериканська асоціація вільної торгівлі (НАФТА, англ. North American Free Trade Agreement - NAFTA [338]). Серед найбільш економічних ривинених з вільної торгівлі інтеграційного типу можна виділити Північноамериканську асоціацію вільної торгівлі (НАФТА), до якої входять США, Канада й Мексика. Вона заснована на підставі Угоди про вільну торгівлю (НАФТА), яка набрала чинності 01.01.1994 р. після її ратифікації всіма країнами- членами [4].

Головною метою НАФТА - є скасування тарифних і нетарифних обмежень у торгівлі товарами між Сторонами та усунення проблем із залученням інвестицій [59, ст. 102]. Треба відмітити, що НАФТА будується на основі конфедеративних зв'язків між незалежними суверенними державами, на відміну від ЄС, побудованого на принципах федеральної політики з розподілом влади між її органами. НАФТА також відрізняється від ЄС тим, що в ній є лише один центр економічної сили - США, чия економічна могутність у декілька разів перевищує рівень двох інших країн-членів. Унаслідок цього створюються умови для легкого управління цим інтеграційним об'єднанням, однак одночасно створюється середовище для потенційних конфліктів у зв'язку із «підлеглим» становищем Мексики та Канади. Крім того, інтеграція виявляється односторонньою: Канада і Мексика

тісні інтегровані із США, але не між собою [8].

Відповідно до ст. 102 Угоди про вільну торгівлю основними цілями створення НАФТА є [59]:

- а) усунення технічних бар'єрів у торгівлі, сприяння транскордонному переміщенню товарів і послуг між територіями сторін;
- б) сприяння створенню умов справедливої конкуренції у зоні вільної торгівлі;
- в) збільшення інвестиційних можливостей на територіях Сторін;
- г) забезпечення адекватної та ефективно охорони і захисту прав інтелектуальної власності на території кожної зі Сторін;
- д) створення ефективних процедур для реалізації і застосування Угоди для її спільного застосування і вирішення спорів;
- е) створення основ для подальшого трестрування, регіонального та багатостороннього співробітництва з метою розширення й посилення переваг Угоди.

Треба зазначити, що Угода про створення НАФТА передбачає, що Сторони залишать без зміни національні митні тарифи у торгівлі із третіми країнами, а у взаємній торгівлі сприятимуть вільному обігу товарів шляхом встановлення мінімальних митних тарифів або їх відміни. В інших положеннях НАФТА також передбачається спрощення процедур митного контролю, використання єдиної форми свідцтва про походження та єдиної процедури підтвердження походження товарів [59, ст. 501-504]. Таким чином, це Угода є прикладом спрощення та гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі, а її реалізація привела до зникнення тарифних і нетарифних бар'єрів у торгівлі в рамках даного регіонального інтеграційного об'єднання.

Необхідно також зазначити, що НАФТА усуває інші бар'єри в торгівлі, такі як вимоги щодо імпорту ліцензуванню та збір із митного оформлення товарів. У НАФТА фактично встановлюється національний режим у торгівлі, який поширюється не лише на товари, але й на послуги

[59].

Усі Сторони угоди НАФТА одночасно є членами СОТ [60], що, у свою чергу, забезпечує публічність митного законодавства цього інтеграційного об'єднання на принципах СОТ, а саме: прозорості та передбачуваності, зв'язування тарифів, митної оцінки та правил визначення країни походження товарів, а також прозорості національного митного законодавства кожної країни-члена.

Крім зазначеної вище Північноамериканської угоди, яка відіграє суттєву роль у спрощенні та гармонізації митних процедур, Сторони НАФТА, крім Мексики, також є учасницями основних міжнародних угод у цій сфері, таких як: Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур 1973 р. (Інвільна Кіотська конвенція), Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП від 1975 р. [61], Митна конвенція, що стосується контейнерів, від 1972 р. [192]. Також усі країни-члени НАФТА є учасниками Міжнародної конвенції про карнет А.Т.А. для тимчасового ввезення товарів 1961 р. [62] та Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему оподаткування та класифікації товарів 1983 р. [47].

Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН, англ. Association of Southeast Asian Nations - ASEAN [63]) - є регіональною міжнародною організацією держав Південно-Східної Азії, яка утворена 08.08.1967 р. Бангкокською декларацією на засіданні міністрів закордонних справ п'яти держав - Індонезії, Малайзії, Філіппін, Сінгапуру і Таїланду, до якої надалі приєдналися Бруней-Даруссалам (1984 р.), В'єтнам (1995 р.), Лаос і М'янма (1997 р.), а також Камбоджа (1999 р.). Статус спеціального спостерігача має Папуа-Нова Гвінея [64].

Юридичною підставою створення і діяльності цієї регіональної міжнародної організації є Декларація згоди АСЕАН 1976 р. [65], друга Декларація згоди АСЕАН («Балійська угода-2») 2003 р. [66], а також Договір про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії

(Балійський договір) 1976 р. [64], що дозволяє із 1987 р. можливість приєднання до асоціації зареєстрованих держав (відповідно, перетворює АСЕАН у субрегіональну міжнародну організацію). Так, у жовтні 2003 р. до АСЕАН приєдналися Китай та Індія, у липні 2004 р. - Японія та Пакистан, у листопаді 2004 р. - Росія та Південна Корея, у липні 2005 р. - Нова Зеландія та Монголія, у грудні 2005 р. - Австралія, у липні 2009 р. - США, у липні 2010 р. - Туреччина і Канада [64].

Основна мета створення АСЕАН, яка була зазначена у Бангкоській декларації про заснування АСЕАН [65, ч. 1]: «прискорення економічного зростання, соціального прогресу та культурного розвитку в регіоні; сприяння активному співробітництву та взаємодопомозі з питань, які становлять взаємний інтерес в економічній, соціальній, культурній, технічній та адміністративній галузях».

Створення зони вільної торгівлі у межах АСЕАН стало початковим етапом економічної інтеграції за прикладом ЄС. В основі створення зони вільної торгівлі (АФТА) покладені такі завдання:

- створення єдиного (спільного) ринку;
- усунення (скасування) тарифних та нетарифних бар'єрів;
- прийняття загального митного тарифу;
- уніфікація митних процедур;
- гармонізація національних стандартів відповідно до міжнародних стандартів [67, ч. 1].

Серед основних досягнень АСЕАН у сфері міжнародно-правового забезпечення і регулювання спрощення та гармонізації митних процедур можна навести такі документи: Кодекс митного управління (An ASEAN Customs Code of Conduct), підписаний керівниками митних служб АСЕАН у 1983 р. та переглянутий у 1995 р.; Угода про запровадження та застосування «єдиного вікна» АСЕАН 2005 р. [68]. Треба також зазначити, що держави АСЕАН у сфері спрощення та гармонізації митних процедур здійснюють співробітництво у рамках універсальних міжнародних організацій, таких як

ВМО, СОТ, оскільки всі держави АСЕАН є членами цих організацій. Відповідно держави АСЕАН беруть участь у багатосторонніх міжнародних договорах, ратифікованих і підписаних під егідою цих міжнародних організацій.

Положення Кодексу митного управління (ASEAN Customs Code of Conduct) стали основою подальшого юридичного розвитку митних відносин. З метою розвитку митного співробітництва, його поглиблення та переведення на вищий рівень у 1997 р. на зустрічі міністрів фінансів було підписано Угоду про митницю [69], що закріпила і розвинула принцип послідовності, простоти, ефективності та взаємодопомоги у здійсненні митної діяльності [69, ст. 1]. Сторони зобов'язалися керуватись єдиною гармонізованою тарифною нomenклатурою АСЕАН [69, ст. 4]. Сторони також зобов'язалися [69, ст. 5]: не використовувати митну оцінку товарів у протекціоністських цілях або для створення бар'єрів у торгівлі, а митну оцінку товарів здійснювати на основі Угоди про застосування Статті VII ГАТТ [70]. Також передбачаються спрощення і гармонізація митних процедур на основі оновленої Кіотської конвенції [27].

Таким чином, основним чинником формування міжнародно-правових норм у сфері спрощення та гармонізації митних процедур стало міжнародне митне співробітництво держав на універсальному, регіональному та двосторонньому рівнях. Міжнародно-правове регулювання спрощення та гармонізації митних процедур у країнах ЄС відбувається за двома основними напрямками: митна співпраця держав на міжнародному рівні в рамках авторитетних універсальних міжнародних організацій і універсальних міжнародних договорів та митна співпраця усередині самого ЄС. НАФТА є яскравим прикладом того, як заходи із гармонізації та спрощення митних процедур можуть позитивно вплинути на розвиток зовнішньоторгівельної діяльності. Через укладання відповідних міжнародних договорів із сусідніми державами та країнами з регіону міжнародно-правове регулювання у сфері нашого дослідження

здійснюється як на регіональному, так і на двосторонньому рівні. Міжнародно-правове регулювання спрощення та гармонізації митних процедур у стрін АСЕАН здійснюється на рівні універсальних міжнародних, міждержавних організацій (ВМО, СОТ та ін.), оскільки усі країни АСЕАН є сторонами названих організацій і відповідно беруть участь у багатосторонніх міжнародних угодах і конвенціях.

2.3. Двостороннє міжнародно-правове регулювання сфери спрощення та гармонізації митних процедур

Міжнародно-правове регулювання сфери спрощення та гармонізації митних процедур здійснюється як на багатосторонньому (універсальному та регіональному) рівні, так і на двосторонньому (білатеральному) рівні. Двосторонні міжнародні договори у сфері спрощення та гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі укладаються між державами і можуть бути міждержавними, міжурядовими та міжвідомчими. Не можна забувати і про інші форми двостороннього співробітництва держав у митній сфері, наприклад, із надання технічної допомоги тощо.

Порядок укладення, виконання та припинення дії міжнародних договорів України з метою належного забезпечення національних інтересів, здійснення цілей, завдань і принципів зовнішньої політики України, закріплених у Конституції України та законодавстві України визначено в Законі України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. [71]. Із приводу вищенаведеного слід звернути увагу на той факт, що, незважаючи на закріплення в назві зазначеного нормативно-правового акта терміну «міжнародний договір України», в міжнародній практиці можуть використовуватися й інші: конвенція, угода, пакт, протокол, меморандум, статут тощо. Таким чином, доречним є з'ясування сутності термінів, що використовуються під час визначення міжнародно-правових актів будь-якої діяльності, в тому числі зі здійснення митного контролю в Україні.

Так, одним із найбільш вживаних термінів у міжнародно-правових відносинах є «конвенція». Конвенція - це вид міжнародних договорів, що встановлює взаємні права й обов'язки. Конвенції поділяються на багатосторонні та двосторонні, загальні та галузеві, глобальні та регіональні. Конвенції приймаються міжнародними організаціями, конференціями, нарадами тощо й вони є обов'язкові для виконання сторонами - учасниками відповідних конвенцій [2, с. 283]. У свою чергу, під терміном «угода» в юридичній енциклопедичній літературі розуміють одне з найменувань міжнародного договору, під яким, як правило, позначаються міждержавні акти, що підписуються від імені уряду та не підлягають ратифікації. За допомогою вищенаведених міжнародно-правових актів регулюються відносини економічні, політичні, соціально-культурні, нормативного характеру. Разом із тим можуть укладатися й такі угоди, що підлягають ратифікації [11, с. 31]. Що стосується терміну «пакт», то ним позначається одне з найменувань двосторонніх або багатосторонніх договорів щодо конкретної сфери політичних відносин. У міжнародно-правовій практиці пакт укладається з питань ненападу, взаємодопомоги, взаємної або колективної безпеки. У сучасній договірній практиці держав назва «пакт» застосовується при укладанні міжнародних договорів з питань основних прав і свобод людини. Пакти укладаються та реалізуються в такому ж самому порядку, як і міжнародні договори й угоди [15, с. 12]. Щодо терміну «протокол», то він являє собою офіційний документ, в якому фіксуються певні фактичні обставини, хід і рішення відповідних зібрань, результати переговорів перед укладанням договору або в процесі його виконання. У міжнародному праві протокол - це офіційний документ, який є додатком і невід'ємною частиною основних міжнародних договорів, а інколи важливою міжнародною політичною угодою. Більш того, протокол - це загальноприйняті правила та традиції, яких дотримуються в міжнародних відносинах і спілкуванні найвищих посадових осіб держави [15, с. 13].

Україна широко застосовує такий вид міжнародно-правового документа як меморандум. Меморандум (від. лат. memorandum - те, про що слід пам'ятати) - дипломатичний документ, у якому докладно викладається факт та юридичний бік будь-якого питання та наводяться відповідні аргументи. Частіше містить виклад та обґрунтування міжнародно-правової позиції держави. Може бути або додатком до дипломатичної ноти, або самостійним документом. Якщо меморандум направляється з ноту, то він друкується на нотному папері (не на бланку), місце та дата не зазначаються, печатка не ставиться. Як окремий документ меморандум друкується на нотному бланку відомства закордонних справ держави або її закордонної установи та передається особою або відправляється з кур'єром. У вищевказаному випадку меморандум не містить звернення та компліменту, під текстом зазначається місце та дата відправлення, печатка не ставиться. Можуть бути меморандум-відповідь [17, с. 82]. Також, у міжнародному публічному праві використовується термін «статут», який являє собою насамперед багатосторонній договір, що визначає характер, зміст діяльності, головні завдання та цілі міжнародної організації, утвореної на основі такого договору. У статуті міжнародної організації, як правило, закріплюються: повноваження головних органів організації, порядок їх утворення та представництва в них держав-членів, основні принципи діяльності організації та її членів, правила прийняття до організації та виходу або виключення з неї, порядок прийняття рішень органами організації та забезпечення їх виконання, порядок вирішення спорів між членами організації [7, с. 222].

Таким чином, під міжнародно-правовими основами гармонізації та спрощення митних процедур в Україні слід розуміти сукупність міжнародно-правових актів, які були укладені Україною в письмовій формі з інземними державами або іншими суб'єктами міжнародного права із питань, що мають пряме або дієве значення до процедури здійснення митного процедур в Україні.

В якості логічного продовження нашого дослідження вважаємо за доцільне навести основні нормативно-правові акти, що становлять міжнародно-правові основи митних процедур в Україні. Так, для сприяння кінцепції єдині поштові території, забезпечення права усіх користувачів мати доступ до універсальної поштової служби, що включає забезпечення на постійній основі якісних основних поштових послуг у всіх пунктах на їхній території за доступними цінами, Указом Президента України «Про затвердження Всесвітньої поштової конвенції, Заключного протоколу Всесвітньої поштової конвенції, Угоди про поштові платіжні послуги та Першого додаткового протоколу до Загального регламенту Всесвітнього поштового союзу» від 9 січня 2013 р. [72] було затверджено Всесвітню поштову конвенцію від 12 серпня 2008 р. У названому вище міжнародно-правовому акті питанню митного контролю призначена окрема норма - ст. 18, відповідно до якої призначені ператри країни подання та призначені ператри країни призначення відповідно до законодавства цих країн мають право надавати відправлення для митного огляду. За відправлення, що підлягають митному контролю, може стягуватися тариф за надання до митниці, рієнтовний розмір якого встановлено в Регламентах. Цей тариф стягується лише за надання до митниці або за митний огляд відправлень, на які нараховуються митні збори чи будь-які інші подібні збори [72].

Митний контроль в Україні регулюється й нормами Віденської Конвенції про консульські зносини від 24 квітня 1963 р. Зокрема, згідно із зазначеним міжнародним документом до консульських функцій відносяться, зокрема:

- сприяння розвитку торговельних, економічних, культурних і наукових зв'язків між державою, яку представляють, і державою перебування, а також сприяння розвитку дружніх відносин між ними іншими шляхами у відповідності до положень Конвенції;
- видача паспортів і проїзних документів громадянам держави,

яку представляють, і віз або відповідних документів особам, бажаним поїхати до цієї держави;

- надання допомоги та сприяння громадянам (фізичним і юридичним особам) держави, яку представляють;
- виконання інших функцій [15].

Задля створення асоціації між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої, 27 червня 2014 р. було укладено Угоду «Про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [16], що була ратифікована Законом України від 16 вересня 2014 р. [17]. У вищеведеному міжнародно-правовому акті зазначено, що цілями асоціації є:

- сприяти поступовому зближенню Стрін, ґрунтуючись на спільних цінностях і тісних привілейованих зв'язках, а також поглиблюючи зв'язок України з політикою ЄС та її участь у програмах та агентствах;
- забезпечити необхідні рамки для посиленого політичного діалогу в усіх сферах, які становлять взаємний інтерес;
- сприяти, зберігати й зміцнювати мир та стабільність у регіональному та міжнародному вимірах.

Окрім вищеведених нормативно-правових актів, що становлять міжнародно-правові основи здійснення митного контролю в Україні, вартує навести Міжнародну конвенцію про Гармонізовану систему класифікації та кодування товарів від 14 червня 1983 р. [47]. Із приводу вищеведеного слід зазначити, що з метою забезпечення належного рівня участі України в міжнародних торговельно-економічних відносинах і наближення нормативно-правової бази України до системи загальновизнаних норм міжнародного права було прийнято Указ Президента України від 17 травня 2002 р. [47], відповідно до якого наша держава приєдналася до згаданої вище Конвенції.

Прикладом міжурядової угоди є Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України, Урядом Республіки Молдова та Європейською Комісією щодо її місії в наданні допомоги в питаннях кордону в Україні та Республіці Молдова [73]. Згідно з цим договірною місією ЄС із прикордонної допомоги Молдові й Україні (The European Union Border Assistance Mission to Moldova and Ukraine - EUBAM) надає всебічну підтримку із впровадження передового досвіду ЄС через свою штаб-квартиру в м. Одесі і шість польових офісів по обидва боки молдавсько-українського кордону (3 - в Україні: Одеса, Кучурган і Кітківськ і 3 - у Молдові: Отач, Кишинів та Басарабська) [73, ст. 2 п. 3; 277]. Основне прагнення місії ЄС полягає у тому, щоб прикордонні й митні процедури в Молдові та Україні в результаті дзеркально відображали аналогічні процедури ЄС. За допомогою ЕЦВАМ на українсько-молдовському кордоні з 2008 р. була впроваджена «Система попереднього обміну інформацією» (СОПІ) [74], яка допомагає виявити митні правопорушення і сприяє міжнародній торгівлі, а також підвищує прозорість організації руху товарів, які прямують через Придністров'я. СОПІ дозволила значно покращити митний контроль, аналіз ризиків та прискорити процедури на кордоні [75].

Іншим прикладом міжурядової угоди може бути й Угода між Урядом України та Урядом Республіки Азербайджан про співробітництво у митних справах від 24.03.1997 р. [76], яка містить положення, що стосуються спрощення та гармонізації національних митних процедур між державами. Так, відповідно до статей 2 і 3 зазначеної Угоди сторони через національні митні служби в межах їх компетенції та із дотриманням національного законодавства здійснюють співпрацю з метою удосконалення митних процедур у таких напрямках:

- 1) із питань митного оформлення: удосконалення пасажирського та вантажного сполучення між Сторонами; вжиття необхідних заходів щодо спрощення митного оформлення; визнання митних забезпечень (пломб, відбитків печаток, штампів) і митних документів

одна одної, а за необхідності, застосовують власні митні забезпечення для товарів, які переміщуються;

2) із питань справляння митних платежів: забезпечення правильності стягнення мита, зборів та інших платежів, а також застосування митних пільг;

3) із питань митного контролю: розслідування та припинення митних правопорушень.

Сторони Угоди також домовилися про те, що товари і транспортні засоби, які прямують транзитом, звільняються від митного огляду за винятком випадків, коли є підстави вважати, що їх ввезення, вивезення і транзит заборонені згідно із законодавством Сторін або є наявне митне правопорушення [76, ст. 3 п. 2].

Ще одним прикладом міжурядової двосторонньої угоди є Угода про взаємну адміністративну допомогу в митних справах між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Бельгія [77].

Договірні сторони Угоди домовилися надавати одна одній допомогу:

1) щодо питань митного контролю: з метою запобігання, розслідування та припинення будь-якого порушення митного законодавства [77, ст. 2 п. 1];

2) щодо справляння митних платежів: за запитом однієї з митних адміністрацій відповідно до Угоди допомога передбачає також надання будь-яких даних, що мають забезпечити правильне стягнення митними органами мита та інших податків [77, ст. 2 п. 2];

3) щодо митного оформлення: будь-яка допомога надається кожній із Договірних сторін відповідно до їх національних законодавств і в рамках наявних ресурсів своїх митних адміністрацій [77, ст. 2 п. 3].

Двосторонньою міжурядовою угодою з митних питань також є Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Ісламської Республіки Іран про взаємну допомогу в митних справах [78]. Сторони Угоди домовилися надавати одна одній допомогу:

1) щодо питань митного контролю: вживають заходів для поліпшення митного контролю пасажирів, товарів і поштових відправлень між державами, надають допомогу у виявленні, попередженні та припиненні порушень митного законодавства; за запитом допомагають одна одній шляхом надання інформації та аналітичних даних, які можуть бути використані при контролі тримання та застосування митного законодавства [78, ст. 2 п. 1];

2) щодо справляння митних платежів: митні адміністрації інформують одна одну про застосування заборон і обмежень при імпорті, експорті і транзиті товарів або звільнення товарів від сплати мита, митних податків та інших митних платежів [78, ст. 4 п. 2];

3) щодо питань митного оформлення: надають одна одній допомогу у дослідженні, розробленні й тестуванні нових митних процедур, у навчанні персоналу складу та обміні досвідом, а також у інших випадках, які потребуватимуть вжиття спільних заходів; прагнуть до спрощення та вдосконалення митних формальностей між Сторонами та вирішення питань, пов'язаних із розбіжностями у національному законодавстві [78, ст. 2 п. 1].

Іншим прикладом міжвідомчої двосторонньої угоди може бути Протокол між Адміністрацією Державної прикордонної служби України, Державною митною службою України і Департаментом прикордонних військ Республіки Молдова, Митним департаментом Республіки Молдова про організацію спільного контролю в міжнародному пункті пропуску автотранспорту сполучення «Россошани - Брічень» від 12.01.2004 р. [79], який регулює здійснення спільного прикордонного, митного й інших видів контролю осіб, транспортних засобів і вантажів у міжнародному пункті пропуску «Россошани - Брічень» для автотранспорту сполучення на українсько-молдовському державному кордоні [79, ст. 1 п. 1];

На зазначеному пункті пропуску у 2012 р. місією ЄС із прикордонної допомоги Молдові й Україні (ЕЦВАМ) був управлений успішний

піл'отний проєкт щод спільног керуванг прикордоннг пункту пропуску, який скротив час на переміщення через кордон тварів і фізичних осіб на 15-20 %. Зазначений проєкт став першою спробою молдавських та українських митних та прикордонних органів спільно створити прикордонний пункт пропуску, який функціонує згідн із стандартами ЄС [80].

Таким чинм, можна помітити прагнення світвї спільноти устанвити єдині для всіх правила та порядк здійснення окремих митних процедур, у тому числі й такг їх різнвиду як митнг кнтрлю. Окремі аспекти здійснення митнг кнтрлю закріплюються в низці міжнародних нормативн-правових актах, які у визначених випадках є частиною національнг законодавств. Україна не є виняткм. Наша держава ратифікувала чимал міжнародн-правових актів, чим і вказала на свою націленість до приєднання до світвих стандартів у питаннях здійснення митнг кнтрлю. Зазначені акти в своїй сукупності й станвлять міжнародн-правову оснву митнг кнтрлю в Україні.

У ході проведенг аналізу двстпрнних міжнародних угд можна виокремити декілька оснвних напрямків у сфері спрощення та гармонізації митних процедур, які досягаються державами при їх укладанні, а саме щодо митнг кнтрлю:

- визнання митних документів та митнг забезпечення (плмби, відбитки печатк, штампів);
- здійснення попередньг обміну інфрмацією про об'єкти залежн від їх виду й мети переміщення через митний кордон, а такж іншими відомостями щодо митної справи;
- здійснення спільного митного кнтрлю у міжнародних пунктах пропуску;
- адаптація митнг законодавства держав - стрін догвру; щодо митнг оформлення;
- узгдження захдів спрощенг митнг оформлення, які

прискорюють пасажирське й вантажне сполучення (наприклад, уведення єдиних бланків митних документів на обох мовах держав - сторін договору); щодо справляння (сплати) передбачених законодавством п'ятків I зборів:

- звільнення від стягнення митних зборів багажу фізичних осіб, які переміщуються транзитом через територію держав - сторін договору.

Отже, досліджені міжнародні двосторонні (білатеральні) договори регулюють питання співпраці, що стосуються різних аспектів митної справи, у тому числі й у сфері спрощення та гармонізації митних процедур. Можна помітити прагнення світової спільноти установити єдині для всіх правила та порядок здійснення окремих митних процедур, у тому числі й таких їх різновиду як митний контроль. Окремі аспекти здійснення гармонізації та спрощення митних процедур закріплені в низці міжнародних нормативно-правових актів, які у визначених випадках є частиною національного законодавства. Україна не є винятком. Наша держава ратифікувала чимало міжнародно-правових актів, чим і вказала на свою націленість до приєднання до світових стандартів у питаннях спрощення та гармонізації митних процедур.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА СПРОЩЕННЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР В УКРАЇНІ

3.1. Впровадження міжнародних стандартів спрощення та гармонізації митних процедур

Сучасний тлумачний словник визначає імплементацію (від лат. Impleo – наповнюю, виконую) як фактичне здійснення державою міжнародних зобов'язань на внутрішньодержавному рівні шляхом трансформації міжнародно-правових норм у національне законодавство [290].

Треба зазначити, що основу національного механізму імплементації міжнародного митного права становить національна правова система. Ця система, як зазначає Комаров О. В., «включає в себе, по-перше, нормативно-правові акти загального характеру про співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права, про порядок укладання, виконання та денонсації міжнародних договірів, про здійснення правотворчої діяльності, компетенції державних органів у галузі імплементації; і, по-друге, національні правові акти, прийняті з метою забезпечення реалізації міжнародних зобов'язань у відповідності до конкретних міжнародних договорів (імплементаційні правові акти)» [81, с. 132].

Як правило, реалізація міжнародно-правових стандартів у внутрішньодержавну практику здійснюється саме шляхом імплементації, що являє собою діяльність, яка здійснюється міжнародними і державними органами з метою втілення норм міжнародно-правових актів у національну юридичну практику [82, с. 53].

Підводячись з твердженням Дембровської С.М. зазначимо, що імплементація є фактичним впровадженням, введенням у дію норм міжнародного права, які у встановленому законом порядку стають

частиню національного законодавства [83, с. 23-24].

Треба зазначити, що саме момент набуття міжнародними нормами чинності в національному законодавстві є підставою для проведення їх імплементації.

Імплементація міжнародних норм є основним завданням держав-статів міжнародних угод та країн, що приєдналися до міжнародних конвенцій [83, с. 25].

Ця імплементація відбувається за такими стадіями: закріплення (прийняття, ратифікація) міжнародних норм; етапізація здійснення прав людини (визначення часових параметрів їх впровадження залежно від можливостей суспільства і держави); визначення державних органів і посадових осіб, на яких спеціальним покладається обов'язок забезпечення прав і свобод; інтерпретація і конкретизація юридичних актів щодо прав людини; процедуризація здійснення прав людини; встановлення і реалізація юридичних засобів їх правового захисту прав людини [83, с. 25].

Як зазначає Драган І. О., процес активізації відносин міжнародного митного співробітництва починався за часів СРСР, коли діяв принцип верховенства норм національного законодавства. Це означає, що норми міжнародного права застосовувалися лише за умови відповідності їх Конституції СРСР. Уперше цей принцип з'явився у правовій системі Англії, а в подальшому був прийнятий за основу міжнародного співробітництва США. Саме цей принцип «успадкувала» Україна. Нині відносини міжнародного митного співробітництва в митній сфері будуються саме на цьому принципі [84, с. 23].

Тож Україна має уже чималий досвід імплементації у сфері митного законодавства. Щоправда існують недоліки митного законодавства України, які не дозволяють вважати його формування завершеним процесом. Це передусім відсутність закріпленого порядку імплементації міжнародних норм до митного законодавства України, а саме: відсутність нормативного закріплення поняття імплементації та механізмів її реалізації.

Додаткове дослідження історії дало змогу впевнено стверджувати, що процедура імплементації міжнародних норм до митного законодавства України стосується лише норм процедурного характеру, тобто порядку проведення окремих митних процедур (митний контроль, митне оформлення), а отже, не впливає на структуру митних органів та питання їх компетенції [84, с. 24].

Як неодноразово зазначалося вище, Україна є дотримуючою сторонию основних міжнародних договорів у сфері спрощення та гармонізації митних процедур, ратифікованих СОТ, а також, тих, які стали основою для імплементації їх положень і стандартних правил до національного митного законодавства України.

Положення укладеної Кіотської конвенції не передбачають обов'язкової структурної, інституційної і текстуальної відповідності норм національного митного законодавства будь-яких держав світу, в тому числі й України. При цьому ст. 2 розділу 2 укладеної Кіотської конвенції дозволяє навіть встановлювати більш сприятливі умови функціонування, ніж це передбачено самою конвенцією [33, ст. 2]. Головна ж вимога полягає в тому, щоб національне законодавство: по-перше, передбачало умови і порядок здійснення митних операцій і процедур, які містяться в укладеній Кіотській конвенції, а по-друге, містило правила, закріплені в укладеній Кіотській конвенції [33, Загальний додаток, п. 1.2, 1.3].

Необхідно зазначити, що робота з впровадження міжнародних стандартів у сфері спрощення та гармонізації митних процедур до національного митного законодавства проводиться в Україні вже певний період часу.

Так, згідно із зазначеною Концепцією, встановлено термін реформування митної служби України, упродовж якого основними завданнями є [33, Розд. 3, Завдання]:

- приведення національного законодавства у митній сфері у

відповідність до міжнародних стандартів;

- законодавче і нормативне спрощення процедур митного контролю та митного оформлення;
- спрощення та розширення переліку методів гарантування і сплати податків;
- розвиток застосування принципу «єдиного вікна» і єдиного державного контролю органу в пункті пропуску;
- розвиток системи «уповноважених експортних ператрів»;
- створення безпаперового середовища надання державних послуг у митній сфері – електронне декларування;
- розширення джерел отримання достовірної митної інформації; створення уніфікованих і прозорих правил визначення митної вартості товарів та їх класифікації;
- підвищення прозорості інформації щодо митних процедур і правил;
- розвиток діалогу і співробітництва з бізнесом.

На підставі зазначеної вище Концепції митними органами України застосовувалися заходи, спрямовані, у першу чергу, на спрощення митних процедур відповідно до міжнародних стандартів, а саме [85, с. 64]:

- упрощення електронного декларування. До процесу електронного декларування залучено 368 підприємств (усього в реєстрі 2149 підприємств);
- зменшено час на митне оформлення.

Найбільшим значним досягненням у напрямку впровадження Україною міжнародних стандартів є впровадження Кіотської конвенції у сфері спрощення та гармонізації митних процедур стало прийняття у 13.03.2012 р. нової редакції МКУ, який набрав чинності із 01.06.2012 р. [22]. МКУ містить максимальну кількість норм прямої дії, які приведені у відповідність до вимог єдиної Конвенції, а саме [22]:

- дозволяє використовувати електронне декларування всім хочим підприємцям без будь-яких обмежень та у всіх митних режимах [22, ст. 257];

- визначає вичерпний перелік документів, потрібних для митного оформлення [22, Розд. 8];
- надає право декларанту на внесення змін до митної декларації, подавати неповну декларацію для оформлення товарів, якщо він не володіє точними відомостями про товар [22, ст. 259];
- скриває час митного оформлення днієї імпортно-експортної операції з 24 до 4 годин [22, ст. 255];
- запроваджує пост-аудит, тобто право митниці здійснювати митний контроль після закінчення експортно-імпорتنї операції підприємця. Це сучасний загальновизнаний світовий шлях до спрощення митного оформлення [22, ст. 345];
- дозволяє українським підприємцям, які тривалий час працюють на ринку, не мають боргів, не допускають суттєвих правопорушень, мають кваліфікований персонал, отримати статус уповноваженого ператаера експортно-імпортної діяльності [22, ст. 14];
- звільняє підприємців від відповідальності за допущені ними ненавмисні помилки (які не призвели до неправмірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їх розміру, до незабезпечення додержання західів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекспортної діяльності) [22, ст. 268], запроваджує врегулювання питань порушення митних правил на місці митниці;
- суттєво розширює права підприємців у частині оскарження рішень, дій та бездіяльності митних органів та їх посадових осіб [22, Глава 4].

У зв'язку із зазначеним вище проведемо короткий порівняльний аналіз Кіотської конвенції, її додатків та інших міжнародних нормативних актів, розглянутих нами у попередніх розділах, із положеннями МКУ, що, на нашу думку, є важливим для розуміння процесів імплементації міжнародних стандартів до національного митного законодавства України [86]

Так, розділ 1 «Загальні положення» Загального додатка Кіотської конвенції зоб'язав митну службу встановлювати і підтримувати офіційні

відносини консультативного характеру з учасниками зовнішньої торгівлі, що вже охоплені Главою 3 МКУ – «Інформування та консультування й попередні рішення з питань державної митної справи».

У Розділі 2 «Визначення понять» Загального додатка Кіотської конвенції всі поняття сформульовані, по суті, так само, як і в МКУ. Окремі текстові розбіжності не змінюють значення цих понять. Так, наприклад, поняття «декларація на товари» (E19/F8) Загального додатка Кіотської конвенції за своїм значенням відповідає поняттю «митна декларація», що застосовується в МКУ [33].

Розділ 3 «Митне оформлення й інші митні формальності» Загального додатка Кіотської конвенції описує процедуру подачі і перевірки декларації на товари, включаючи такі складові її елементи, як місце, час, форми (паперова, електронна) і особливості декларування (попереднє, неповне), пільги, а також можливість вживання спрощених процедур для окремої категорії осіб. Усі положення митного оформлення Загального додатка Кіотської конвенції в цілому за своєю сутністю відповідають розділу VIII МКУ. Треба також зазначити, що стандартом 3.21 розділу 3 Загального додатка Кіотської конвенції передбачено подачу митної декларації електронним способом, ст. 248 та 257 МКУ також містять можливість подання митної декларації в електронному вигляді, що, у свою чергу, сприяє належній реалізації митними органами України цього стандарту Конвенції [33].

Розділ 4 «Мита і податки» Загального додатка Кіотської конвенції також відповідають закріпленим у 9 розділі МКУ правилам сплати митних платежів. Крім того, МКУ відображені окремі аспекти застосування митних платежів, предмет регулювання яких належить до рівня національного законодавства.

Розділ 5 «Гарантії» Загального додатка Кіотської конвенції має відношення до інституту митних платежів і відповідає розділу X МКУ, в якому гарантіями називається забезпечення зобов'язань перед митними

органамми щод сплати митних платежів. На рівні національнорганізаційства визначені необхідні умови й особливості застосування заходів щодо забезпечення сплати митних платежів, як того вимагає Загальний додаток Кіотської конвенції.

Розділ 6 «Митний контроль» Загальногороздатка Кіотської конвенції структурно повністю втілений у розділі XI МКУ (предмети, форми і засоби контролю, принципи контролю і застосування ризиків та ін.). Необхідно зазначити, що в цьому розділі також запроваджене використання митними органами пост-аудиту, тобто право митниці здійснювати митний контроль після закінчення експортно-імпортної операції суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності. Також запроваджена вибірковість митного контролю на основі аналізу й управління ризиками, що, у свою чергу, є суттєвим досягненням у напрямку виконання Україною міжнародних стандартів Кіотської конвенції.

Розділ 7 «Застосування інформаційних технологій» Загальногороздатка Кіотської конвенції також відповідає главі 5 МКУ. Так, у п. 1 ст. 31 МКУ зазначено, що проведення митного контролю й митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється з використанням інформаційних технологій, у тому числі таких, що базуються на інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, і засобів їх забезпечення. У зв'язку із цим, можна стверджувати, що стандартні правила [22, Глава 5]

Розділу 7 Загальногороздатка Кіотської конвенції у національному законодавстві України виконуються [22, 33].

Розділ 8 «Відносини між митною службою і третіми особами» Загальногороздатка Кіотської конвенції відповідає главі 59 МКУ, в якій передбачена участь осіб таких, як: митний брокер або агент з митного оформлення, які можуть виступати від імені і за дорученням зацікавлених осіб (декларантів) у взаємостосунках із митними органами.

Розділ 9 «Інформація, рішення і розпорядження митної служби»

Загальнoгo дoдаткa Кiтськoї кoнвенцiї знахoдиться свoє вiдoбраження у главi 3 МКУ «Iнфoрмування, кoнсультивання та пoпереднi рiшення з питань державнoї митнoї справи».

Рoздiл 10 «Оскарження з митних питань» Загальнoгo дoдатку Кiтськoї кoнвенцiї такoж знахoдиться свoє вiдoбраження у главi 4 МКУ «Оскарження рiшень, дiй абo бездiяльнoстi митних oрганiв, oрганiзацiй, iх пoсадoвих oсiб та iнших працiвникiв i вiдпoвiдальнiсть за них», згiднo з якoю передбаченo такoж пoзасудoвий (адмiнiстративний) пoрядoк oскарження рiшень, дiй (бездiяльнoстi) пoсадoвих oсiб митних oрганiв [22, 33].

Далi у тoму самoму аспектi рoзглянемо пoлoження Спецiальних дoдаткiв. Спецiальний дoдатoк «А» «Прибуття тoварiв на митну теритoрiю» складається з двoх рoздiлiв. Цi рoздiли не мiстять нoвих нoрм для українськoгo митнoгo закoнoдавства. Бiльше тoгo, умoви i пoрядoк ввезення тoварiв на теритoрiю України, пo-перше, деталiзує МКУ (рoздiл 6 «Перемiщення i пропуск тoварiв, транспортних засобiв комерцiйного призначення через митний кордон України. Митнi формальности при перемiщеннi тoварiв через митний кoрдoн України рiзними видами транспoрту», глава 17 «Транзит»), а пo-друге, не передбачає сплати будь-яких митних збoрiв за здiйснення митних фoрмальнoстей дo пoдачi митнoї декларацiї на тoвари.

Спецiальний дoдатoк «В» «Iмпoртування» складається iз 3 рoздiлiв. Пoрядoк ввезення тoварiв в Україну вiдпoвiдає вимoгам цих рoздiлiв при дoтриманнi oснoвнoгo правила прo залишення ввезених в Україну тoварiв без зoбoв'язань iх звoрoтнoгo вивезення (глава 13 «Iмпoрт» та 14 «Реiмпoрт» МКУ).

Українським закoнoдавствoм передбаченi такoж мoжливoстi умoвнoгo випуску тoварiв iз наданням звiльнення вiд сплати митних платежiв (гуманiтарна дoпoмога, внесoк дo статутнoгo капiталу) та застoсування рiзних фoрм митнoгo декларування (пoдача письмoвoї абo

електронної митної декларації) [22, 33].

Спеціальний додаток «С» «Експортування» відповідає в Україні митному режиму експорту (глава 15 «Експорт» МКУ), при якому українські товари вивозяться без зоб'язань повернення в державу.

Спеціальний додаток «D» «Митні склади та вільні зони» складається з 2-х розділів. Зміст першого розділу відповідає передбаченому Митним кодексом України митному режиму митного складу, при якому допускається зберігання товарів з наданням переваг (звільнень) щодо сплати митних платежів (глава 20 «Митний склад» МКУ) [22, 33].

Другий розділ присвячений митному режиму вільної зони. Зміст 2 розділу спеціального додатка «D» відповідає главі 21 «Вільна митна зона» МКУ, так як ці питання регулюються Законом України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон від 13.10.1992 р. № 2673-ХІІ [310].

Розглядаючи загальні процедурні особливості застосування режиму вільної митної зони в Україні, можна стверджувати, що другий розділ спеціального додатка «D» інвентаризує Кіотську конвенцію здебільшого відповідає алгоритму митного регулювання цього режиму в Україні (ввезення товарів у вільну митну зону, звільнення від митних платежів, допустимі операції з товарами, вивезення товарів або продуктів їх переробки за межі вільної митної зони) [22, 33].

Спеціальний додаток інвентаризує Кіотську конвенцію «Е» «Транзит» складається з трьох розділів. Перший розділ присвячений митному транзиту.

Зміст першого розділу відповідає главі 17 «Транзит» МКУ.

Розуміння поняття «митний транзит» у національному законодавстві відповідає розумінню в інвентаризованій Кіотській конвенції. Так, відповідно до п.п. Е4./F.7 Спеціального додатка «Е» оновленої Кіотської конвенції митний транзит – митний режим, відповідно до якого товари транспортуються під митним контролем з одного митного органу в інший митний орган [33].

Відповідно до МКУ транзит – це митний режим, відповідно до якого

товари та/або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між двома органами доходів і зборів України або в межах зони діяльності одного органу доходів і зборів без будь-якого використання цих товарів, без сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності [22, ст. 90].

Поняття транзиту і принцип свободи цього митного режиму міститься у ст. V ГАТТ 1994 р. «товари (включаючи багаж), а також судна та інші транспортні засоби повинні вважатися такими, що перебувають у транзиті через територію сторони, якщо проходження через таку територію, з перевантаженням, складуванням, дробленням чи зміною виду транспорту або без таких операцій, є лише частиною повного шляху, який починається і завершується за межами кордонів сторони, через територію якої проходить рух. Рух такого характеру в цій статті називається «транзитний рух». [9].

Законом України «Про транзит вантажів» передбачено, що свобода транзиту забезпечується шляхом [87]:

1) відсутності будь-якої дискримінації щодо учасників транзиту, транзитного вантажу (за винятком адекватного реагування на дискримінаційні заходи щодо України чи економічних санкцій міжнародних організацій, підтриманих Україною);

2) вільного вибору учасниками транзиту транзитних послуг, робіт (крім випадків, визначених законами та міжнародними договорами України), їх надавачів (виконавців), засобів транзиту, а також маршрутів транзиту;

3) відсутності необґрунтованих затримок і обмежень, у тому числі щодо засобів транзиту, та звільнення від сплати будь-яких інших платежів, крім єдиного збору, що справляється у пунктах пропуску через державний кордон України [87, ст. 3].

Отже, щодо правового явища митного транзиту можна говорити про дуже високий рівень імплементації положень міжнародного митного

закондавства у національну правову систему. Чинний МКУ встановив, що для декларування у митний режим транзиту товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митному режимі транзиту використовуються такі документи [87]:

- для декларування у митний режим транзиту товарів, що переміщуються будь-яким видом транспорту, крім випадків, визначених ст. 94 МКУ, використовується митна декларація (у тому числі попередня митна декларація);

- у разі транзиту в межах одного пункту пропуску або для декларування товарів, що не є підакцизними, залежно від виду транспорту замість митної декларації може використовуватися авіаційна вантажна накладна (Air Waybill) або консамент (Bill of Lading);

- для декларування товарів, що не є підакцизними, замість митної декларації залежно від виду транспорту може використовуватися накладна УМВС (СМГС), накладна ЦІМ (СІМ), накладна ЦІМ/УМВС (рос. – ЦІМ/СМГС, англ. – СІМ/СМГС), книжка МДП (Carnet TIR) (на виконання стандартів Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП [88]);

- незалежно від виду транспорту для декларування у митний режим транзиту товарів, транспортних засобів комерційного призначення може використовуватися книжка А.Т.А. (на виконання Митної конвенції про карнет А.Т.А. для тимчасового ввезення товарів 1961 р. [62] та Конвенції про тимчасове ввезення 1990 р. [155]) або книжка С.Р.Д. (для реалізації положень ст. 4 глави 3 та ст. 1 глави 1 додатка А до Конвенції про тимчасове ввезення 1990 р. [89]).

Другий розділ «Перевантаження» (Спеціального додатка інвентарної Конвенції «Е») має значення самостійного митного режиму, відмінного від власне транзиту. В МКУ самостійного митного режиму «Перевантаження» не міститься. Разом із тим операції перевантаження можуть здійснюватися в повній відповідності до положень цього додатка при

використанні митного режиму транзиту (глава 17 «Транзит» МКУ).

На відміну від третього розділу Спеціального додатка «Е» оновленої Кіотської конвенції «Каботажне транспортування тварів» МКУ не містить так само самостійного митного режиму. Проте МКУ надає всі можливості перевезення тварів з використанням каботажного транспортування (ст. 97–100 МКУ). Тобто щодо іноземних тварів каботажне транспортування можна здійснювати відповідно до митних процедур внутрішнього митного транзиту або міжнародного митного транзиту. Щодо українських тварів можливість здійснення каботажних перевезень передбачена митним режимом транзиту в главі 17 «Транзит» МКУ [22].

Спеціальний додаток «F» оновленої Кіотської конвенції складається із 4 розділів. Перший та другий розділи («переробка на митній території», «переробка поза митною територією») відповідають положенням однієї митних режимів, передбачених главами 23 та 24 МКУ.

Митний режим переробки на митній території передбачає переробку іноземних тварів без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності [22, глава 23].

Умовами застосування цього режиму є: а) письмовий дозвіл митного органу після надання відповідних документів; б) умовне повне звільнення від оподаткування; в) застосування заходів гарантування дотримання режиму (у випадках, визначених Кабінетом Міністрів України); г) заборона використання українських тварів (крім палива й енергії), на які встановлено вивізний мит;

д) обмеження й заборона на ввезення окремих тварів для перероблення (встановлюється законом); е) контроль із боку митних органів за обов'язковим обсягом виходу продуктів переробки; ж) дотримання порядку оформлення продуктів переробки залишків відходів. За обґрунтованої необхідності Кабінет Міністрів України має право визначати додаткові обмеження. Зазначений режим завершується реекспортом продуктів переробки або поміщенням їх в інший митний

режим.

Митний режим переробки за межами митної території України передбачає перероблення українських товарів без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності [22, глава 23].

Умовами застосування цього режиму є: а) письмовий дозвіл митних органів на поміщення товарів у режим (за умови надання всіх документів); б) перебування товарів упродовж усього строку переробки під митним контролем; в) сплата вивізних мита (у передбачених випадках); г) держання виміг, встановлених щодо обсягу продуктів переробки та залишків переробки (встановлюється Кабінетом Міністрів України); д) забезпечення ідентифікації товарів. Із моменту вивезення за межі митної території України українські товари набувають статусу іноземних. Митний режим переробки за межами митної території України завершується шляхом імпорту продуктів переробки, реімпортом та поміщенням в інші режими.

Третій розділ Спеціального додатка «F» інвентарі Кіотської конвенції присвячений митному режиму «Повернення» (мається на увазі ввізних мита й податків). У МКУ окремим режимом повернення не існує, але в митному законодавстві існують митні режими, що охоплюють зазначені вище випадки повернення. Згідно з українським законодавством повернення товару здійснюється, як правило, відповідно до митного режиму реекспорту (глава 16 МКУ).

Четвертий розділ Спеціального додатку «F» інвентарі Кіотської конвенції містить митний режим «Переробка товарів для вільного обігу». Цей митний режим включено до глави 23 «Переробка на митній території» МКУ.

Спеціальний додаток інвентарі Кіотської конвенції «G» «Переробка» складається з першого розділу «Тимчасове ввезення». Зміст цього розділу відповідає положенням українського митного законодавства, що стосуються митного режиму тимчасового ввезення, – глава 18 МКУ.

Спеціальний додаток оновленої Кіотської конвенції «Н» складається з розділу 1 «Митні правопорушення». Зміст цього не передбачає конкретних видів митних правопорушень, як і не вирішує питань притягнення до відповідальності [33, р. 1].

Зміст даного розділу відповідає розділу XVIII «Порушення митних правил та відповідальність за них». У зазначеному розділі передбачені види порушень митних правил та відповідальність за такі правопорушення, а також порядок притягнення порушників до адміністративної відповідальності. Треба також зазначити, що ст. 521 МКУ передбачена можливість застосування митними органами порядку вирішення конфліктів на місці митної території, що, у свою чергу, також сприяє належній реалізації митними органами України даного стандарту оновленої Кіотської конвенції [22, ст. 521; 33, р. 1].

Спеціальний додаток оновленої Кіотської конвенції «J» містить стандарти щодо спеціальних митних процедур, складається із 5 розділів, що присвячені пасажирам, поштовим відправленням, транспортним засобам комерційного призначення, припасам, вантажам дальної, у цілому положення цих розділів відповідають розділу XII «Особливості пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами» МКУ та розділу VI «Переміщення і пропуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України. Митні формальності при переміщенні товарів через митний кордон України різними видами транспорту» МКУ [33, р. 1].

Розділ 1 Спеціального додатка оновленої Кіотської конвенції «K» «Правила визначення походження товарів» відповідає розділу II «Країна походження товару» МКУ.

Таким чином, результати порівняльного аналізу положень МКУ та Загального додатка і Спеціальних додатків Кіотської конвенції дозволяють дійти висновку, що МКУ 2012 р. у цілому відповідає сучасному міжнародному договору (оновленій Кіотській конвенції) у сфері

спрощення й гармонізації митних процедур.

Разом із тим треба зазначити, що на сьогодні є необхідність удосконалення окремих положень чинного МКУ, які не в повній мірі відповідають вимогам міжнародних договорів. Так, на цей час положення розділу III «Митна вартість товарів і методи її визначення» МКУ не відповідають вимогам ст. VII ГАТТ. У зазначеному положенні чинного митного кодексу застосовуються непотрібні обтяження під час крігування заявленої декларантом митної вартості на товар, який ввезеться на митну територію України. На сьогодні відповідно до ст.54 МКУ контроль правильності визначення митної вартості товарів здійснюється митними органами незалежно від суб'єктивності. У зв'язку з цим необхідно запроваджувати практику СОТ у випадках, коли митні органи мають підстави сумніватися у правдивості чи точності задекларованої митної вартості. Світова митна практика допускає сумніви в таких випадках: існують ознаки підроблення документів (виправлення, закреслення тощо); у поданих документах є помилки у підрахунках або інші неточності; подані декларантом документи не узгоджуються між собою, мають розбіжності чи суперечності. [90].

На законодавчому рівні необхідно вдосконалити процедуру крігування митними органами заявленої декларантом митної вартості товару. Зокрема п.1

ст.55 МКУ викласти у наступній редакції: «Митні органи мають право приймати рішення щодо крігування заявленої декларантом митної вартості тільки після її обговорення з декларантом та після надання йому обґрунтованої письмової відповіді на запитання, чому зазначена митна вартість не є прийнятною та викликає сумніви. В зазначеній письмовій відповіді митний орган повинен зазначити конкретні обставини, які викликали відповідні сумніви, причини неможливості їх перевірки на підставі наданих декларантом документів, а також обґрунтована необхідність перевірки спірних відомостей та зазначені документи, надання яких може усунути сумніви у їх

додатково встановити. Якщо ж підстав для сумнівів у митному органі немає, або вони не обґрунтовані, митний орган повинен прийняти ціну за першим методом в якості бази для визначення митної вартості, при цьому наявність інших цін в базі митного органу значення не повинні мати» [90].

Необхідно також зазначити, що для повноцінного виконання вимог, що передбачені стандартом 3.21 розділу 3 Загальних додатків Кіотської конвенції щодо подачі митної декларації електронним способом, потрібні, щоб усі міністерства й відомства України, які взаємодіють з Державною фіскальною службою України під час митного оформлення, перейшли на електронну форму обміну інформацією, а також почали видавати і приймати документи, необхідні для митного контролю й оформлення об'єктів залежно від їх виду й мети переміщення через митний кордон, повністю в електронній формі. Однак, на жаль, у більшості міністерств і відомств України відсутня можливість електронного документообігу, що фактично стримує використання зазначеного вище міжнародного стандарту [33].

Поводжуючись із Макаренком А. В., можна зазначити, що залишається низка проблем більш загального, ніж суттєво митні справи, характеру. Насамперед це – необхідність удосконалення всієї системи законодавства України в галузі зовнішньоекономічних зв'язків, приведення їх у відповідність до чинних у міжнародному спілкуванні принципів та норм, що є глобальним завданням у зв'язку із наміром створення Україною зовні вільної торгівлі та підписанням угоди про асоційоване членство з ЄС [91]. До таких проблем загального характеру ми також відносимо низьку правову свідомість суспільства, наслідком чого є різноманітні способи «оптимізації» митних платежів, високий рівень корумпованості державних органів, через що законодавство не дотримується належним чином, та спадкова ментальність, яка «дісталася» нам від Радянського Союзу і наслідки якої нам ще довго доведеться викоринювати. Проявами такої ментальності є: робота деяких працівників митних органів для цілей статистики, а не для

результату, розкрадання на всіх рівнях державних коштів, зловживання своїми повноваженнями для досягнення особистих цілей.

Отже, можна відзначити досить високі рівні імплементації міжнародного митного законодавства у національну правову систему, незважаючи на відсутність окремих положень та режимів. Митний кодекс України передбачає достатню кількість інструментів для гармонізації митних процедур. Також гарним показником високого рівня імплементації є сучасний стан впровадження основної засоби електронної декларації – «Електронні митниці». Проте залишився ще досить багато проблем імплементації міжнародного митного законодавства і такі проблеми можна поділити на нормативні, економічні, матеріально-технічні, інформаційні, кадрові тощо.

3.2. Удосконалення митного регулювання в Україні

Оновлення митної системи є комплексним та вкрай складним завданням, реалізація якого неможлива без системних законодавчих перетворень. Нова сторінка в історії зовнішньої торгівлі України та ЄС розпочалась на початку 2016 р. зі створення зони вільної торгівлі передбаченою Угодою про асоціацію з 28 європейськими країнами. Основні частини Угоди присвячені ключовим реформам, економічному відновленню та зростанню, а також управлінню та секторальній співпраці у сферах промисловості, енергетики, транспорту, охорони довкілля, соціального розвитку, безпеки населення, рівності прав, захисту споживачів, освіти, мови та культури [93].

Участь країни в міжнародній торгівлі привносить до збільшення експортних поставок, а також сприяє підвищенню зайнятості; міжнародна конкуренція викликає необхідність удосконалення підприємств; експортна виручка слугує джерелом накопичення капіталу, який спрямований на

промисловий розвиток; інтенсифікація відтворювальних процесів в національних галузях є наслідком посилення спеціалізації, створення можливості для зародження і розвитку масового виробництва, підвищення міри завантаженості устаткування, зростання ефективності впровадження нових технологій.

Угода про Асоціацію з ЄС вимагає безумовного впровадження низки положень митного законодавства ЄС (протягом 1-3 років). Зокрема, в митне законодавство України повинні бути імплементовані 70-80% положень Митного кодексу ЄС [29, с. 162].

Важливим показником розвитку митної справи в Україні є взаємодія між митними органами та платниками податків. Першим кроком в напрямку реалізації діалогу між митними органами та бізнесом стало підписання Меморандуму про взаєморозуміння, у якому митні органи спільно з діловими колами узгодили основні напрямки вдосконалення митної справи.

Не менш важливим фактором для вдосконалення митної системи України є автоматизація процедур митного оформлення товарів, тобто максимальне виключення «людського фактору» при здійсненні митних процедур (обліку, аналізу ризиків, відбору для пост-аудиту тощо), що має на меті значно зменшити корупційну складову в діяльності посадових осіб митниць.

Основні напрямки реформування української митниці передбачають ряд комплексних завдань, зокрема, підвищення рівня довіри з боку бізнесу та впровадження громадського контролю за діяльністю митних органів. Одним з ключових стратегічних завдань визначено боротьбу з «сірим» та контрабандним імпортом товарів та їх подальшою реалізацією на внутрішньому ринку, що створить для бізнесу однакові умови та дозволить сконцентрувати зусилля митних органів на боротьбі з переміщенням через митний кордон України заборонених товарів (зброї, наркотиків тощо) [29, с. 163].

15 квітня 2014 Державною фіскальною службою України підписано

Меморандум про взаєморозуміння з представниками найбільших бізнес-об'єднань України – Американською торговельною палатою в Україні та Європейською бізнес асоціацією [94].

Підписання цього Меморандуму стало справжнім проривом у багатрічній історії відносин бізнесу та української митниці. Меморандум розроблений за безпосередньої участі міжнародних експертів митної справи та враховує досвід підписання подібних меморандумів у рамках Всесвітньої Митної Організації.

Основними положеннями Меморандуму є наступні [94]:

1. Громадська оцінка керівників митних органів передбачає, що бізнес-спільнота має публічно надавати громадську оцінку посадовим особам, які займають керівні посади в митних органах. Запровадження такої оцінки дозволить удосконалити кадрову політику митних органів, сприятиме очищенню митної служби від корупції.

2. Побудова комунікацій з бізнесом дасть змогу для здійснювати митну політику в Україні якомога прозвіше та ґрунтуватися на постійному діалозі бізнесу з українською митницею. Цьому сприятиме систематичне залучення представників бізнесу до участі в реформуванні митної справи. Одним із прикладів відкритого діалогу має бути участь представників бізнесу у внутрішніх нарадах та заходах.

3. Побудова ефективної функціональної структури української митниці.

Зокрема робота української митниці повинна бути сконцентрована на посиленні ролі аналітичної діяльності у сфері митної справи, ризикорієнтованому підході та використанні методів митного пост-аудиту.

4. Протидія корупції має здійснюватися за безпосередньої участі як бізнесу (через процедури громадського контролю), так і самої митниці, у тому числі шляхом створення системи оперативного реагування на випадки порушень законодавства у митницях.

Не менш важливим є питання кадрового очищення лав української

митниці від співробітників, які були залучені до корупційних схем.

5. Спрощення митних процедур для імплементації кращого світового досвіду та правозастосовних практик (наприклад, інститут уповноваженого експертів ператра, рекомендації ВМО з питань митної оцінки і класифікації товарів тощо) до вітчизняного митного законодавства. Ці зміни повинні бути також спрямовані на подальше спрощення митних формальностей, скорочення переліку документів при митному оформленні тощо.

6. Автоматизація митної справи має підвищити роль сучасних електронних технологій у державній митній справі, удосконалюючи процедури електронного декларування товарів та електронного документообігу. Автоматизація та ефективна обробка даних про товари у митних деклараціях та додатковій звітності (після внесення відповідних змін до законодавства) дозволить запровадити ефективну систему контролю за рухом товарів по всьому ланцюгу поставок (від митного оформлення до реалізації кінцевому споживачу, і навпаки), що не повинно призвести до посилення адміністративного навантаження на платників податків.

Стратегічна реформа митної справи безпосередньо пов'язана з необхідністю виконання умов Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС, інвестицій в модельні реформи та підтримку міжнародних дорів. Така стратегічна реформа у тому числі має ґрунтуватися на наступних керівних принципах, які мають бути втілені в концепції реформування української митниці:

1. Діяльність української митниці має оцінюватися на основі системи рзроблених Ключових показників ефективності.

2. Подальше спрощення митних процедур в Україні у якості одного із наслідків матиме підвищення позицій України у різноманітних міжнародних рейтингах інвестиційної привабливості та легкості ведення трансграничної торгівлі.

3. Реформування української митниці є невід'ємним елементом

інтеграції України до зони вільної торгівлі з ЄС.

4. Сама можливість вчинення корупційних діянь має викорінюватися з використанням механізмів громадського контролю та тотальної автоматизації митних процедур.

5. Пріоритетом діяльності української митниці повинна стати ефективна боротьба з переміщенням заброньованих предметів (зброя, наркотики тощо).

Бізнес-спільнота має публічно надавати громадську оцінку посадовим особам, які займають керівні посади в митних органах. Запровадження такої оцінки дозволить удосконалити кадрову політику митних органів, сприятиме очищенню митної служби від корупції. Для цього існує потреба створення в митницях громадських рад, метою яких буде громадський контроль за діяльністю митниць в регіонах.

Першочергові заходи, необхідні для реалізації заходів удосконалення митного регулювання в Україні, є наступними [95, с. 64]:

1. Створення Консультативної ради, в яку будуть входити експерти бізнес-кіл та керівники основних напрямків здійснення державної митної справи (митна вартість, декларування та митний контроль, аналіз ризиків тощо).

Функціями Консультативної ради буде прийняття консультативних рекомендацій стратегічного характеру у напрямку реформування державної митної справи в Україні, винесення на обговорення практичних рекомендацій щодо реформування митної справи та удосконалення митного законодавства.

2. Створення Наглядної ради у склад якій будуть входити представники Європейської бізнес асоціації, Американської торговельної палати та інших представників бізнесу.

Основними функціями цієї ради буде здійснення моніторингу діяльності керівників митниць та забезпечення зв'язку відносно реформ, що здійснюватимуться в українській митниці.

3. Створення тематичних робочих груп, із залученням експертів бізнес-кіл.

Метою цих груп буде робота конкретних позицій по внесенню змін до законодавства. В результаті виконання першочергових заходів Програми повинна бути зроблена «Концепція реформування української митниці».

Стратегічна реформа митниці справи безпосередньо пов'язана з необхідністю виконання умов Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС, інвестицій в модельні реформи та підтримку міжнародних дорів. Така стратегічна реформа у тому числі має ґрунтуватися на наступних керівних принципах, які мають бути втілені в концепції реформування української митниці [85, с. 65]:

1. Діяльність української митниці має оцінюватися на основі системи розроблених Ключових показників ефективності.

2. Подальше спрощення митних процедур в Україні у якості однієї із наслідків матиме підвищення позицій України у різноманітних міжнародних рейтингах інвестиційної привабливості та легкості ведення трансграничного торгівлі.

3. Реформування української митниці є невід'ємним елементом інтеграції України до зони вільної торгівлі з ЄС.

4. Сама можливість вчинення корупційних діянь має викрінюватися з використанням механізмів громадського контролю та тотальної автоматизації митних процедур.

5. Пріоритетом діяльності української митниці повинна стати ефективна боротьба з переміщенням заборонених предметів (зброя, наркотики тощо). Це буде можливим після унеможливлення реалізації на українському ринку товарів "сірого" та контрабандного імпорту.

Досягнення зазначених напрямів є ціллю повномасштабного реформування української митниці. З метою створення підґрунтя для досягнення зазначених результатів необхідно вжиття таких заходів:

1. Розробка проекту внесення змін до Митного кодексу України, направленої на імplementацію положень митного законодавства ЄС, як це передбачено положеннями Угоди про Асоціацію.

2. Розробка моделі кадрової реформи, яка буде передбачати конкретну основу служби та включати створення системи кадрового обліку, впровадження заходів по автоматизації процедур атестації і підвищення кваліфікації, перегляд принципів формування плати праці. В рамках даного заходу досягнуто принципів дотримання з компанією “Ернст энд Янг”(EY) по днірській департаменті в вигляді проведення високорівневого дослідження принципів та розмірів плати праці посадових осіб митної служби.

3. Здійснення спільно з податковою службою розробки концепції системи автоматизованого контролю, призначеної для раннього виявлення ризиків введення в торговельний обіг незаконно ввезених товарів, що виключить можливість використання тіньових схем при ввезенні товарів.

4. За умови отримання донорської допомоги, проведення глибокого аудиту бізнес-процесів митної служби та розробка моделі трансформації митної служби протягом найближчого часу.

5. Залучення міжнародної технічної допомоги для підвищення ефективності діяльності української митниці.

Виконання міжнародних перевезень товарів, що перебувають під митним контролем, на шляху від продавця до покупця передбачає виконання перевізником певних формальностей, пов'язаних з перетином митних кордонів, норм і порядків митного контролю, пред'явлення товару, транспортної засоби та документів державним контрольним службам у пунктах пропуску та митниці призначення тощо. Нехтування вимогами митних органів щодо перевезень товарів, що перебувають під митним контролем, і є джерелами породження ризиків міжнародного перевезення товарів. Створення нових систем адміністрування зовнішньоекономічної діяльності й технологій її регулювання вимагає

формування теоретико-методологічних основ управління в митній справі, розроблення сучасної системи моделей і методів інформаційного забезпечення регулювання міжнародного товарообміну, механізмів адаптації до мінливих зовнішньоекономічних середовища та системної підтримки прийняття і реалізації митних рішень [95].

Стратегія управління дотриманням вимог митного законодавства потребує комплексного підходу до управління ризиками, що охоплює всі рівні управління митної служби - від керівника митної служби до «лінії кордону». Уже не достатньо управляти ризиками на рівні окремої напрямку роботи. Цілісний підхід до управління ризиками потребує постійного оцінювання потенційних ризиків для управління на всіх рівнях і подальшої агрегації результатів на організаційному рівні з метою сприяння встановленню пріоритетів і поліпшення процесу ухвалення управлінських рішень.

Такий підхід вимагає міцної та надійної організаційної структури ризик-менеджменту, що дозволить працівникам усіх рівнів ухвалювати рішення на підставі оцінки ризиків структурованим і систематичним чином. Така структура також дозволяє зіставляти ризик-менеджмент із загальними цілями служби, її основною діяльністю, стратегічним керівництвом, оперативними практиками і внутрішньою культурою. З метою забезпечення врахування ризик-менеджменту за умов визначення пріоритетів і розподілу ресурсів його має бути включено до чинних структур керівництва й ухвалення рішень як на оперативному, так і на стратегічному рівнях [95].

Домінуюче у світовій практиці положення щодо основних завдань, які мають покладатися на митні відомства, зокрема спрощення та контроль, тобто забезпечення належного рівня сприяння торгівлі через спрощення митних процедур і забезпечення дотримання митного законодавства, відповідає положенням Кодексу, яким визначено призначення та основні завдання органів доходу і зборів у здійсненні державної митної справи, а також їх завдання з оцінювання й управління ризиками та, власне, цілі

застосування СУР [2].

Таким чином, застосування систему управління ризиками спрямована на забезпечення вибіркової митної контролю, а також на супроводження й підтримку ухвалення ефективних рішень щодо достатності форм і обсягів митної контролю та їх адекватності виявленим ризиками для забезпечення дотримання вимог митної закордонства.

Однак сьогодні система управління ризиками переважно розглядається в контексті розбудови саме автоматизованої системи добору ризикових переміщень з метою визначення необхідних форм та обсягу митної контролю щодо них. При цьому ігнорується, що така система автоматизованого дбору ризикових операцій є лише одним із механізмів митної адміністрування. Значення такої системи разом із тим у жодному разі не можна недоцінювати [96].

Визначені суперечності пов'язані зокрема і з тим, що митне законодавство нині не містить нормативного закріплення визначення «система управління ризиками». Проте визначається, що АСАУР становить сукупність ПКВ, які забезпечують функціонування СУР під час митної контролю й оформлення товарів і транспортних засобів [96]. Закордончого закріплення також отримало визначення контролю із застосуванням системи управління ризиками.

Сьогодні існує потреба дальшого вдосконалення механізмів оцінювання ефективності системи управління ризиками та контролю її застосування, що передбачає визначення додаткових критеріїв і показників оцінки ефективності, удосконалення методики збору та підрахунку відповідних даних. Так, на постійній основі розробляється й використовується низка показників оцінювання ефективності та одночасно здійснюється систематична робота з підвищення інформативності показників, що передбачають здійснення аналізу інформації за відповідний визначений період у таких площинах [97]:

- митні режими (напрямки переміщення - для пунктів пропуску);
- митниці (з можливістю деталізації за підрозділами митного оформлення, посадковими місцями);
- митні декларації;
- ініціативи (згенеровані АСАУР і дані користувачем);
- профілі ризику;
- окремі митні формальності;
- групи митних формальностей (перевірка документів, митний огляд);
- суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності;
- товари.

З метою забезпечення візуалізації інформації щодо загальних показників діяльності та показників застосування системи управління ризиками пропонується передбачити можливість формування «Резюме митниці» та «Резюме суб'єкта ЗЕД». Для цього можуть бути враховані, зокрема, такі показники оцінки [98]:

- частка невиконаних митних формальностей - відношення кількості митних формальностей, щодо яких ухвалені рішення про їх невиконання, до загальної кількості МФ, визначених за результатами застосування СУР [5, с. 89];
- частка відкликаних митних декларацій, що визначається як відношення кількості відкликаних митних декларацій до загальної кількості митних декларацій, які подавалися до митного оформлення;
- частка відмовлених митних декларацій, що визначається як відношення кількості відмовлених митних декларацій до загальної кількості митних декларацій, які подавалися до митного оформлення.

Алгоритм дбору передбачає формування за визначеними параметрами переліків митниць (підрозділів митного оформлення, посадкових місць), які частіше ухвалювали рішення щодо невиконання МФ, надавали дозвіл на відкликання декларантам МД, ухвалювали рішення про відмову в митному

формленні, а також перелік суб'єктів ЗЕД, щодо яких частіше ухвалювалися рішення про невиконання МФ, митні декларації яких частіше відкликалися декларантом і за якими ухвалювалися рішення про відмову в митному оформленні.

У формуванні показників ефективності застосування системи управління ризиками пропонується також передбачити можливість задання користувачем змінних параметрів (фільтрів), зокрема обрання конкретних значень із запропонованого переліку щодо розрізів формування показників. Серед змінних параметрів, які можуть бути задані користувачем, передбачається використувати, зокрема, такі [85]:

- ключове слово в повідомленні для інспектора (пошук за профілем ризику);
- кількість записів, яку слід відібрати відповідно до заданих параметрів (наприклад, формування ТОП-100 митних декларацій, за якими митний огляд провадився з мінімальною тривалістю);
- час виконання митної формальності (наприклад, вибірка міститиме митні формальності, виконані за час, який не перевищує заданого);
- час оформлення митної декларації (пропуску вантажу через кордон);
- окремі результати виконання митних формальностей;
- окремі причини незавершення митного оформлення, зокрема відкликання митної декларації декларантом;
- документи, які складені за результатами виконання МФ (акти, протоколи, рішення тощо);
- інформація, що міститься в митній декларації (про суб'єктів ЗЕД, товари, умови поставлення, документи тощо);
- період, з яким провести порівняння (для розуміння динаміки процесів).

Для оцінювання ефективності контролю із застосуванням системи

управління ризиками може використовуватися низка метриків і показників оцінки як ефективності роботи АСАУР, так і діяльності посадових осіб і суб'єктів ЗЕД.

Такими показниками є [90]:

- фискальна результативність - сума митних та інших платежів, щодатків в сплачені до бюджету за результатами виконання МФ, визначених із застосуванням СУР, а також сума штрафів і реалізації конфіскованого майна;

- нефискальна результативність - частка митних декларацій (переміщень), відповіди до яких за результатами виконання МФ, визначених із застосуванням СУР, виявлені невідповідності/рзбіжності/порушення, зокрема ті, що призвели до відмови в митному оформленні та до порушення адміністративної справи;

- оперативність - час, витрачений на виконання митної формальності, який розраховується як різниця між часом генерування (внесення до ПК «Інспектр-2006» у разі надання митної формальності користувачем) митної формальності та внесення до ПК «Інспектр-2006» результатів її виконання [4, с.138].

- Ураховуючи зазначене, у процесі вдосконалення механізмів оцінювання спеціальної ефективності слід відрізнити ефективність системи управління ризиками загалом та її автоматизовані складові зокрема.

Водночас, скільки вони перебувають у нерозривному організаційному-правовому та інформаційно-технологічному зв'язку, сумарні показники ефективності обох складових стануть загальною властивістю спеціальної ефективності.

Отже, процеси реформування митної системи в умовах європейської економічної інтеграції відбуваються повільно. Україна важко виконує зобов'язання щодо побудови ефективної функціональної структури митниці, механізму громадської оцінки керівництва митних органів та їх комунікацій з бізнесом, протидії корупції на митниці, гармонізації митних

процедур, а також автоматизації митної справи, в останньому через відсутність або неузгодженість законодавчих актів. Для реалізації європейських інтеграційних прагнень українцям необхідно активно діяти у напрямі реалізації зобов'язань Угоди про асоціацію та налагати ефективну діяльність зони вільної торгівлі з ЄС. Це вимагає пришвидшення проведення ринкових-інституційних реформ та адаптації законодавства до ЄС шляхом запровадження технічних регламентів, санітарних, фітосанітарних норм та стандартів ЄС. Митні органи повинні максимальнo сприяти та забезпечувати процеси єврінтеграції, а не створювати проблеми на шляху торгівлі та інвестицій. Подолання ризиків ведення зовнішньоекономічної діяльності має передбачати визначення первинних джерел їх походження, ступеня впливу на зовнішньоекономічну діяльність та альтернативні набути шляхів їх подолання. Суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності доцільно, поряд із плануванням зовнішньоекономічної діяльності, здійснювати попередній аналіз таких планів на наявність джерел ризиків і визначати можливі шляхи їх подолання, а державним контрольним органам слід визначати можливі джерела ризиків ведення зовнішньої торгівлі й оцінювати їх вплив з метою захисту економічних інтересів кожної окремої підприємця та країни загалом.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Таким чином, за результатами проведеного дослідження можна сформулювати такі висновки:

Можна дати розширене визначення поняття «митні процедури» з точки зору міжнародного митного права. Митні процедури - це сукупність митних операцій, які включають: митний контроль, що проводиться у спеціально визначених місцях (зонах митного контролю) виключно посадовими особами митних органів у певних формах (перевірка документів, усне опитування, огляд митних об'єктів та ін.) необхідних для забезпечення дотримання національного митного законодавства та міжнародних договорів; митне оформлення, що полягає у документальному закріпленні відомостей, отриманих під час здійснення митного контролю товарів що переміщуються через митний кордон; стягнення передбачених національним законодавством держави податків та зборів (митних платежів) з переміщення цих товарів через її митний кордон.

Подальші нормотворчі зусилля мають бути спрямовані на усунення недоліків правотворчої техніки, коригування понятійного апарату, вирішення внутрішніх протиріч, усунення міжгалузевих колізій, а також на розвиток окремих митно-правових інститутів. У контексті розглянутих питань можна стверджувати, що зовнішня торгівля в умовах глобалізації вимагає від держав пристосовуватись до зовнішніх умов, презентувати країну як спроможну включитись у світові інтеграційні процеси. Оптимальними умовами для цього є запровадження зарубіжного досвіду, оптимізація митної політики, гармонізація митного законодавства країни з міжнародним законодавством, а також дієва реформа в митній сфері.

Україна, як самостійний суб'єкт міжнародного права, застосовує положення окремих багатосторонніх міжнародних договорів. Діяльність із приєднання до них в галузі митної справи значно активізувалася із вступом до Ради Митного Співробітництва та Світової Організації Торгівлі. Це призвело до інвентаризації митного законодавства. Крім того, це призвело до прийняття

питань, пов'язаних із спрощенням та гармонізацією митних процедур в Україні, позитивно відобразилися на її правовому положенні на підставі прийнятих парламентом та урядом нормативних документів. Україною були вжиті заходи, спрямовані на упорядкування і регулювання митних процедур у державі, зокрема, участь у таких універсальних міжнародних організаціях, як: Рада Митного Співробітництва, Світова Організація Торгівлі, Організація Об'єднаних націй, що, у свою чергу, стало основним стимулом для участі України у таких міжнародних договорах. У нині чинному українському митному законодавстві трансформоване положення цілої низки міжнародних договорів (угід), що виступають міжнародними стандартами у сфері митного регулювання.

Принципи міжнародного правового регулювання митних процедур являють собою загальні закономірності, у рамках яких реалізуються зв'язки між різними об'єктами і суб'єктами митної політики держави, що виявляються при реалізації практичних завдань функціонування митної системи. Принципи міжнародного правового регулювання митних процедур є диспозитивними нормами, тобто не є обов'язкові, мають рекомендаційний характер. Однак, вони є критерієм законності всіх правових норм, що впроваджуються державою в зовнішньоекономічній сфері, в ієрархії правових норм займають найвищий ступінь. Міжнародне правове регулювання митних процедур здійснюється самісібі її органів в межах їх компетенції; недержавними органами управління економікою, що діють на підставі статутних документів; самими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності на підставі координаційних угод, що укладаються між ними.

Основним чинником формування міжнародно-правових норм у сфері спрощення та гармонізації митних процедур стало міжнародне митне співробітництво держав на універсальному, регіональному та двосторонньому рівнях. Міжнародно-правове регулювання спрощення та гармонізації митних процедур у країнах ЄС відбувається за двіма

основними напрямками: митна співпраця держав на міжнародному рівні в рамках авторитетних універсальних міжнародних організацій і універсальних міжнародних договорів та митна співпраця усередині саміт ЄС. НАФТА є яскравим прикладом того, як заходи із гармонізації та спрощення митних процедур можуть позитивно вплинути на розвиток зовнішньоторгівельної діяльності. Через укладання відповідних міжнародних договорів із сусідніми державами та країнами з регіону міжнародно-правове регулювання у сфері нашого дослідження здійснюється як на регіональному, так і на двосторонньому рівні. Міжнародно-правове регулювання спрощення та гармонізації митних процедур у стрін АСЕАН здійснюється на рівні універсальних міжнародних, міждержавних організацій (ВМО, СОТ та ін.), оскільки усі країни АСЕАН є сторонами названих організацій і відповідно беруть участь у багатосторонніх міжнародних угодах і конвенціях.

Досліджені міжнародні двосторонні (білатеральні) договори регулюють питання співпраці, що стосуються різних аспектів митної справи, у тому числі й у сфері спрощення та гармонізації митних процедур. Можна помітити прагнення світової спільноти установити єдині для всіх правила та порядок здійснення окремих митних процедур, у тому числі й також їх різновиду як митного контролю. Окремі аспекти здійснення гармонізації та спрощення митних процедур закріплені в низці міжнародних нормативно-правових актів, які у визначених випадках є частиною національного законодавства. Україна не є винятком. Наша держава ратифікувала чимало міжнародно-правових актів, чим і вказала на світовою націленість до приєднання до світових стандартів у питаннях спрощення та гармонізації митних процедур.

Можна відзначити достатньо високий рівень імплементації міжнародного митного законодавства у національну правову систему, незважаючи на відсутність окремих положень та режимів. Митний кодекс України передбачає достатньо інструментів для гармонізації митних

процедур. Також гарним показником високотого рівня імплементації є сучасний стан впровадження основних засобу електронного декларування – «Електронні митниці». Проте залишився ще дволі багатопроблем імплементації міжнародного митного законодавства і такі проблеми можна поділити на нормативні, економічні, матеріально-технічні, інформаційні, кадрові тощо.

Процеси реформування митної системи в умовах європейської економічної інтеграції відбуваються повільно. Україна важко виконує зобов'язання щодо побудови ефективної функціональної структури митниці, механізму громадської оцінки керівництва митних органів та їх комунікацій з бізнесом, протидії корупції на митниці, гармонізації митних процедур, а також автоматизації митної справи, в основному через відсутність або незгодженість законодавчих актів. Для реалізації європейських інтеграційних прагнень українцям необхідно активно діяти у напрямі реалізації планів Угоди про асоціацію та налагодити ефективну діяльність зони вільної торгівлі з ЄС. Це вимагає пришвидшення проведення ринково-інституційних реформ та адаптації законодавства до ЄС шляхом запровадження технічних регламентів, санітарних, фітосанітарних норм та стандартів ЄС. Митні органи повинні максимальнo сприяти та забезпечувати процеси євроінтеграції, а не створювати проблеми на шляху торгівлі та інвестицій. Подолання ризиків ведення зовнішньоекономічної діяльності має передбачати визначення первинних джерел їх походження, ступеня впливу на зовнішньоекономічну діяльність та альтернативного набору шляхів їх подолання. Суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності доречно, поряд із плануванням зовнішньоекономічної діяльності, здійснювати попередній аналіз таких планів на наявність джерел ризиків і визначати можливі шляхи їх подолання, а державним контрольним органам слід визначати можливі джерела ризиків ведення зовнішньої торгівлі й оцінювати їх вплив з метою захисту економічних інтересів кожного окремого підприємця та країни загалом.

Додаткове дослідження теоретико-правових та практичних засад міжнародно-правового регулювання сфери спрощення та гармонізації митних процедур дає можливість сформулювати наступні пропозиції, спрямовані на підвищення ефективності митного регулювання в Україні:

1. Побудова комунікацій з бізнесом

Здійснення митної політики в Україні повинно бути якмога прозорим та ґрунтуватися на постійному діалозі бізнесу з українською митницею. Цьому сприятиме систематичне залучення представників бізнесу до участі в реформуванні митної справи. Одним із прикладів відкритого діалогу має бути участь представників бізнесу у внутрішніх нарадах та заходах. Сумлінні суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності отримують можливість оперативно вирішувати всі нагальні проблеми митного контролю через спеціальну уповноважених контактних осіб митниці.

Не менші вигоди від комунікацій з бізнесом отримує і українська митниця, зокрема це стосується всебічного обміну між митними органами та компаніями інформацією (починаючи від вартості товарів у офіційних імпортних – до оперативної інформації про можливі митні правопорушення). Представники бізнесу та митниць повинні проводити регулярні зустрічі на постійній(щомісячній) основі, обговорювати досягнутий прогрес у реформуванні митної справи, а також внести та реалізувати конкретні практичні пропозиції щодо покращення ситуації.

2. Побудова ефективної функціональної структури української митниці

Існує нагальна потреба вдосконалення функціональної структури української митниці для підвищення ефективності її діяльності. Зокрема робота української митниці повинна бути сконцентрована на посиленні ролі аналітичної діяльності у сфері митної справи, ризикорієнтованому підході та використанні методів митного пост-аудиту. Саме на цих принципах має базуватися діяльність української митниці, із урахуванням рекомендацій ВМО та положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

3. Протидія корупції

Враховуючи потребу щонайшвидшого викрінення корупційних проявів, протидія цьому явищу має здійснюватися за безпосередньої участі як бізнесу (через процедури громадського контролю), так і самої митниці, у тому числі шляхом створення системи оперативного реагування на випадки порушень законодавства у митницях. Не менш важливим є питання кадрів очищення лав української митниці від співробітників, які були залучені до корупційних схем. Можливим шляхом досягнення позитивного ефекту в цьому напрямку має бути:

- залучення випускників вищих навчальних закладів з метою їх навчання та надання їм реальних перспектив кар'єрного зростання;
- кадрові підвищення діючих співробітників, які не запламували себе в корупційних об'єктах;
- створення ефективної системи кадрів резерву;
- належна оплата праці співробітників митниць.

4. Спрощення митних процедур

Українська митниця та бізнес-спільнота повинна співпрацювати між собою при імплементації кращого світового досвіду та правозастосовних практик (наприклад, інститут уповноваженого експертів, оперативна, рекомендації ВМО з питань митної оцінки і класифікації товарів тощо) до вітчизняного митного законодавства. Ці зміни повинні бути спрямовані на подальше спрощення митних формальностей, скорочення переліку документів при митному оформленні тощо. Під час напрацювання таких змін та нових проектів нормативно-правових актів, бізнес і митниця будуть плідно співпрацювати у рамках спеціальних створених робочих груп.

5. Автоматизація митної справи

Українська митниця та бізнес мають прагнути підвищити роль сучасних електронних технологій у державній митній справі, удосконалюючи процедури електронного декларування товарів та електронного

документобігу. Автоматизація та ефективна збірба даних про товари у митних деклараціях та податковій звітності (після внесення відповідних змін до законодавства) дозволить запровадити ефективну систему контролю за рухом товарів по всьому ланцюгу поставок (від митного оформлення до реалізації кінцевому споживачу, і навпаки), що не повинно призвести до посилення адміністративного навантаження на платників податків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Квеляшвілі І. Гармонізація національної митної політики з міжнародними нормами і стандартами в митній сфері / І. Квеляшвілі // Державне управління та місцеве самоврядування, 2016. – №1. – С. 73-78
2. Стельмашук А. М. Підвищення ролі митної політики в системі захисту внутрішнього ринку / А. М. Стельмашук // Інноваційна економіка : всеукр. наук.-вироби. журн. - 2011. - № 6. - С. 279 – 286
3. Денисенко, С.І., та ін. Деякі актуальні проблеми реалізації міжнародних стандартів кіотської конвенції у діяльності митних органів України [Текст] / С.І. Денисенко, С.І. Дегтярьов, В.І. Горевий // Науково-теоретична конференція викладачів, аспірантів, співробітників та студентів юридичного факультету : тези доповідей: у 3-х ч., Суми, 20 квітня 2011. – Суми: СумДУ, 2011. – Ч.1. – С. 25-32.
4. Муравйов В. І., та ін. Питання імплементації права ЄС у внутрішньому правопорядку України / В. І. Муравйов, Ю. С. Шемшученко, О. В. Кресін // Ідея порівняльного міжнародного права: pro et contra : Збірник наукових праць на честь іноземного члена НАН України та НАПрН України Уільяма Елліотта Батлера. – К. ; Львів : Ліга- прес, 2015. – С. 427–443.
5. Туржанський В. А. Спрощення митних процедур відповідно до Рамкових стандартів ВМО / В. А. Туржанський // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки, 2014. – №25. – С. 231-236

6. Інкотермс Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати (редакція 2010): Міжнародна Торгова Палата; Правила, Міжнародний документ від 01.01.2011 [Електронний ресурс] – режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/988_007

7. Шульга М. Г. Митне законодавство України і міжнародні митні стандарти / М. Г. Шульга // Юридична академія України імені Ярослава Мудрого, 2014. – №4. – С. 220-225

8. Калінеску Т. В. Митна політика України та забезпечення економічної безпеки держави / Т. В. Калінеску, К. В. Баляба // Наук. вісті Далівського ун-ту : електрон. наук. фак. вид. / Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. - Северодонецьк : [б. в.]. [Електронний ресурс] – режим доступу: archive.nbuv.gov.ua/e-journals/Nvdu/2010_1/10ktvebd.htm

9. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947): Угода, Міжнародний документ від 30.10.1947 [Електронний ресурс] – режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_264

10. Митний кодекс ЄС (редакція 2016 р.): CAD/BR4618/RLE від 10.08.2016 [Електронний ресурс] – режим доступу: http://www.asmap.org.ua/info/mk_es_n.pdf

11. Кобушко І. М. Спрощення та гармонізація митних процедур як фактори збільшення обсягів зовнішньої торгівлі держави / І. М. Кобушко, О. В. Ільченко, С. І. Денисенко // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 10. – С. 28-36.

12. Савчинець Є.Є. Імплементация міжнародних стандартів спрощення та гармонізації митних процедур в Україні / Є.Є. Савчинець // Порівняльно-аналітичне право, 2017. – №5. – С. 394-396

13. Резнік, О.М. Імплементация міжнародних стандартів спрощення та гармонізації митних процедур в Україні [Текст] / О.М. Резнік, С.І. Денисенко // Система забезпечення договірних зобов'язань в праві та законі : матеріали науково-практичного круглого столу 14 листопада 2014 р. – Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2014. – С. 46-48.

14. Клян Ф. Г. Міжнародно-правове регулювання переміщення товарів через митний кордон : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Міжнародне право» / Ф. Г. Клян. - К., 2011. - 197 с.

15. Перепьолкін С. М. Міжнародно-правові аспекти митного співробітництва європейських держав : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.11 «Міжнародне право» / С. М. Перепьолкін. - Х., 2009. - 20 с.

16. Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти : монографія / І. Г. Бережнюк. - Д. : Акад. митної служби України, 2009. - 543 с.

17. Чорна О.В. Гармонізація митного законодавства України у процесі виконання нею міжнародних зобов'язань / О.В. Чорна // Науковий вісник Херсонського державного університету, 2016. - №1. – С. 81-85

18. Гончарук О.А. Адміністративно-правові засади реформування сучасних митних органів України / О.А. Гончарук // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского, 2010.— №2. — С. 124—130.

19. Бережнюк І. Г. Актуальні питання теорії та практики митної справи: монографія / І. Г. Бережнюк. - Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2013. - 428 с.

20. Іващук І. Напрями та перспективи конвергенції митних відносин у глобальному просторі / І. Іващук // Галицький економічний вісник, 2010.— №4. — С. 24—30.

21. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз / І. В. Яковюк. – Х. : Право, 2013. – 760 с.

22. Митний кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 13.03.2012 № 4495-VI [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

23. Бережнюк І. Г. Інститут уповноважених економічних операторів у Рамкових стандартах ВМО та Митному кодексі України / І. Г. Бережнюк // Вісник Академії митної служби України. Серія: «Економіка». - 2012. - № 1. - С. 5-10.

24. Філатов В. В. Імплементація міжнародних норм до митного законодавства України : Дис. канд. юрид. наук за спец.: 12.00.07 - «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». / Філатов Віктор Вікторович. - Львів : Національний університет «Львівська політехніка», 2012. - 200 с.

25. Сидор В. Д. Міжнародне економічне право : навчальний посібник / В. Д. Сидор. - К.: Дакор, 2015. - 331 с.

26. Договір про створення Європейського економічного співтовариства від 25.03.1957 [Електронний ресурс] Z Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_01V.

27. Рекомендація № 4 Центра ООН по упрощенню процедур торгівли и електронним деловым операциям (СЕФ^Т ООН), март 2001 [Електронний ресурс]. - Режим доступа : <http://www.cntd.ru/45820433V.html>.

28. Калініченко А.С. Шляхи адаптації українського митного законодавства до світових стандартів / А.С. Калініченко // Юридичний науковий електронний журнал, 2015. - №1. – С. 115-118

29. Анакіна Т. М. Адаптація законодавства України до acquis ЄС у світлі Угоди про асоціацію : основні проблеми та шляхи удосконалення / Т. М. Анакіна // Актуальні проблеми сучасного міжнародного права: зб. наук. ст. за матеріалами I Харк. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова, Харків 27 листоп. 2015 р.– Х. : Право, 2015. – Ч. 1. – С. 157–163.

30. Тарасов О. В. Співвідношення правових систем у контексті конституційної реформи : деякі питання методології / О. В. Тарасов // Український часопис міжнародного права, 2015. – Спецвипуск : Міжнародне право і Конституція України. – С. 7–11.

31. Хачатуров Е. Б. Адміністративно-правові чинники митного оформлення комплектуючих і запасних частин імпортованих для ремонту суден в Україні / Е. Б. Хачатуров // Юридичні науки, 2015. - №11. – С. 105-108

32. Додін, Є. В. Митні формальності на морському і річковому транспорті [Текст]: навч. пос. / Є. В. Додін. – Львів: ТЗОВ «Галицька видавнича спілка», 2012. – 104 с.

33. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція) Рада Митного Співробітництва; Конвенція, Положення, від 18.05.1973 [Електронний ресурс] – режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_643

34. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур: Верховна Рада України; Закон від 05.10.2006 № 227-V [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/227-16>

35. Конвенція про тимчасове ввезення (Стамбульська конвенція): Рада Митного Співробітництва; Конвенція, Модель, Міжнародний документ [...] від 26.06.1990 [Електронний ресурс] – режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_472

36. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої [...] Україна, Європейський Союз, Євратом [...]; Угода, Список, Міжнародний документ від 27.06.2014 [Електронний ресурс] – режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011

37. Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Всесвітньої митної організації: Рада Митного Співробітництва; Стандарт, Програма, Резолюція [...] від 01.06.2005 [Електронний ресурс] – режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/976_003

38. Муравйов В. Правовий механізм реалізації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом / В. Муравйов // Віче, 2015. – №8. – С. 10–15.

39. Офіційний сайт Всесвітньої митної організації (ВМО; World Customs Organization, WCO) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.wcoomd.org/>.

40. Про приєднання України до Конвенції про створення Ради митного співробітництва 1950 року: Постанова Верховної Ради України від 19.06.1992 № 2479-ХІІ [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2479-12>.

41. WCO Goals [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.wcoomd.org/en/about-us/what-is-the-wco/goals.aspx>.

42. Конвенція про створення Ради митного співробітництва від 15.12.1950 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_184.

43. Протокол між Адміністрацією Державної прикордонної служби України, Державною митною службою України і Департаментом прикордонних військ Республіки Молдова, Митним Департаментом Республіки Молдова про організацію спільного контролю в міжнародному пункті пропуску для автомобільного сполучення «Росошани - Бричень» від 12.01.2004 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/498_128.

44. Митна енциклопедія : у 2 т. / редкол.: І. Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін. - Хмельницький : ПП Мельник А. А., 2013. - Т. 2. - 536 с.

45. Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі: Закон України від 10.04.2008 р. № 250-VI [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/250-17>.

46. Рекомендація ЕЕК ООН № 25 «Использование стандарта Организации Объединенных Наций для электронного обмена данными в управлении, торговле и на транспорте (ЭДИФАКТ ООН)» от 01.09.1996 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_990.

47. Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів від 14.06.1983 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт

Верховної Ради України. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_079.

48. Декларація РМС про сумлінність митних службовців, 1993 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.wcoomd.org/en/about-us/legal-instruments/declarations.aspx>.

49. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

50. Пронюк Н. В. Сучасне міжнародне право : навчальний посібник / Н. В. Пронюк. - К. : КНТ, 2014. - 344 с.

51. Глобальное экономическое развитие: тенденции, асимметрии, регулирование : монография / Д. Лукьяненко, В. Колесов, А. Колот и др. - К. : КНЭУ, 2013. - 466 с.

52. EU member countries [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Європейського Союзу. - Режим доступу : http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/index_en.htm.

53. Договір про створення Європейського економічного співтовариства_ від [Електронний ресурс] Z Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_017.

54. Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі: Закон України від 10.04.2008 р. № 250-VI [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/250-17>.

55. What is the Common Customs Tariff? [Електронний ресурс] / Офіційний сайт ЄС. - Режим доступу : http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_duties/tariff_aspects/index_en.htm.

56. Регламент Ради ЄС «Про встановлення у Співтоваристві системи звільнень від мита» від 16.11.2009 № 1186/2009 [Електронний ресурс] /

Офіційний сайт ЄС. - Режим доступу : // <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1403152148210&uri=CELEX:32009R1186>.

57. Право Європейського Союзу : підручник / за ред. В. І. Муравйова. - К. : Юрінком Інтер, 2011. - 704 с.

58. Interchange of data between administrations - customs and indirect taxation. Project : EDI project (EDIP). Open procedure (96/C176/15) [Електронний ресурс] / Офіційний сайт ЄС. - Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:C1996/176/15&qid=1403154635601&from=EN>.

59. North American Free Trade Agreement, 01.01.1994 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт НАФТА. - Режим доступу : <https://www.nafta-sec-alena.org/Default.aspx?tabid=97 &language=en-US>.

60. Офіційний сайт Світової організації торгівлі (СОТ; World Trade Organization, WTO) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/inbrief_e/inbr02_e.htm.

61. Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП від 14.11.1975 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_012.

62. Митна конвенція про карнет А.Т.А. для тимчасового ввезення товарів (Конвенція А.Т.А.) від 06.12.1961 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_428.

63. Офіційний сайт Асоціації країн Південно-Східної Азії (АСТАР; Association of Southeast Asian Nations, ASEAN) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.aseansec.org/>.

64. Association of Southeast Asian Nations [Електронний ресурс] / Офіційний сайт АСЕАН - Режим доступу : <http://www.aseansec.org/asean-anthem/>.

65. Declaration of ASEAN Concord of 24.02.1976 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.icnl.org/research/library/files/Transnational/1976Declaration.pdf>.
66. Declaration of ASEAN Concord II, 2003 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт ASEAN - Режим доступу : <http://www.icnl.org/research/library/files/Transnational/2003Declaration.pdf>.
67. Framework Agreement ОП Enhancing ASEAN Economic Cooperation of [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.asean.org/news/item/framework-agreement-on-enhancing-asean-economic-cooperation-singapore-28-january-1992>.
68. Agreement to Establish and Implement the ASEAN Single Window [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.asean.org/communities/asean-economic-community/item/agreement-to-establish-and-implement-the-asean-single-window-kuala-lumpur-9-december-2005-2>.
69. ASEAN Agreement on Customs of 01.03.1997 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.asean.org/communities/asean-economic-community/item/asean-agreement-on-customs>.
70. Митне право України : навч. посіб. / Ю. М. Дьомін, С. Ю. Дьоміна, Н. М. Железняк та ін. ; за заг. ред. О. Х. Юлдашева. - К. : Центр навчальної літератури, 2009. - 232 с.
71. Про міжнародні договори України: Верховна Рада України; Закон від 29.06.2004 № 1906-IV [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
72. Про затвердження Всесвітньої поштової конвенції, Загального регламенту Всесвітнього поштового союзу, Заключного протоколу Всесвітньої поштової конвенції та Угоди про поштові платіжні послуги: Указ Президента України від 10 жовтня 2017 № 316/2017 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/en/316/2017>

73. Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України, Урядом Республіки Молдова та Європейською комісією щодо місії Європейської комісії з надання допомоги в питаннях кордону в Україні та Республіці Молдова від 13.07.1999 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_235.

74. Протокол між Державною митною службою України та Митною службою Республіки Молдова про організацію обміну попередньою інформацією про товари та транспортні засоби, переміщувані через державний кордон України та Республіки Молдова від 21.11.2006 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. -Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/498_110

75. Місія ЄС з прикордонної допомоги Молдові та Україні [Електронний ресурс]. - Режимдоступу: http://www.eubam.org/files/PressPack_UKR_EUBAM.pdf.

76. Угода між Урядом України та Урядом Азербайджанської Республіки про співробітництво у митних справах від 24.03.1997 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/031_069.

77. Угода про взаємну адміністративну допомогу в митних справах між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Бельгія від 01.07.2002 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/056_014.

78. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Ісламської Республіки Іран про взаємну допомогу в митних справах» від 29.04.2002 № 588 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/364_011.

79. Протокол між Адміністрацією Державної прикордонної служби України, Державною митною службою України і Департаментом прикордонних військ Республіки Молдова, Митним Департаментом Республіки Молдова про

організацію спільного контролю в міжнародному пункті пропуску для автомобільного сполучення «Росошани - Бричень» від 12.01.2004 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/498_128.

80. Офіційний сайт Місії ЄС з прикордонної допомоги Молдові та Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.eubam.org/ru/press/news/1682>.

81. Комаров О. В. Механізми забезпечення відомчого контролю та безпеки в системі митного адміністрування / О.В. Комаров // Вісник Академії митної служби України. Серія: Державне управління. - 2015. - № 1 (12). - С. 131-139.

82. Митні інформаційні технології : навч. посіб. / [О.Ф. Волик, О.В. Кашеев, І.В. Дорда та ін.] ; за ред. П.В. Пашка ; передмова А.В. Толстоухова. - К. : Знання, 2011. - 391 с.

83. Домбровська С.М. Механізми державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та митного адміністрування / С.М. Домбровська // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування, 2017. - № 1. – С. 21-29

84. Драган І. О. Механізми адміністрування митних ризиків в системі державного регулювання ЗЕД / І.О. Драган, О.В. Комаров // Наукові розвідки з державного та муніципального управління. - 2014. - № 2. - С. 23-32.

85. Комаров О. В. Удосконалення фіскальної політики в галузі державної митної справи / О. В. Комаров // Вісник НАДУ при Президентові України (Серія “Державне управління”), 2017. - №1. – С. 63-68

86. Івченко Р. Реформи ДФС не буде? [Електронний ресурс] / Р. Івченко // Дзеркало тижня. - 2015. - № 32. - Режим доступу : <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/reformi-dfs-ne-bude-.html>

87. Про транзит вантажів: Верховна Рада України; Закон від 20.10.1999 № 1172-XIV [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1172-14>

88. Договір ЕврАзЕс про створення єдиної таможенної території та формування таможенного союзу від 06.10.2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.evrazes.com/docs/view/75>.

89. Конвенція про тимчасове ввезення від 26.06.1990 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_472.

90. Квеляшвілі І. М. Диверсифікація функціонального навантаження органів доходів і зборів, на які покладається здійснення митної справи в Україні [Електронний ресурс] / І. М. Квеляшвілі // Публічне адміністрування: теорія та практика : електрон. зб. наук. пр. - 2015. - Вип. 2 (14). - Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2015_2_11

91. Макаренко А. В. Митниця, якої не існує, або дуже голі цифри [Електронний ресурс] / А. В. Макаренко. - Режим доступу : <http://glavcom.ua/publications/mitnitsya-yakoji-ne-isnuje-abo-duzhe-goli-cifri-429777.html>

92. Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти : монографія / І. Г. Бережнюк. - Дніпропетровськ : Акад. мит. служби України, 2009. - 543 с.

93. Вігірінський А. Реформа митниці докорінних змін не передбачає [Електронний ресурс] / А. Вігірінський // Аналітична Служба Новин. - 2016. - Режим доступу: <http://asn.in.ua/ua/news/opinions/30817-reformatamozhnisushhestvennykhizmenenijjnepre.html>

94. Акуленко Л. Початок режиму вільної торгівлі з ЄС. Які зміни чекають на український бізнес [Електронний ресурс] / Л. Акуленко, О. Бровко, В. Микуляк // Європейська правда. - 2015. - Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/11/26/7041241/>

95. Інтерв'ю Анатолія Макаренка виданню Клуб читачів "ГОРДОН" від 13 липня 2017 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://gordonua.com/ukr/publications/--196985.html>

96. Borisenko, O. and Kveliashvili, I. (2016), "Improving the fiscal component of customs activity - a step towards the implementation of customs reforms", Customs Scientific Journal, vol. 6, № 2, pp. 63-73

97. Філатов В. В. Імплементация міжнародних норм до митного законодавства України : Дис. канд. юрид. наук за спец.: 12.00.07 – «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». / Філатов Віктор Вікторович. – Львів : Національний університет «Львівська політехніка», 2012. - 200 с.

98. Прус Л. Р Застосування першого методу при визначенні митної вартості імпортованих товарів / Л. Р Прус // Фіскальна політика в умовах макроеко- номічної стабілізації : матеріали інтернет-семінару 21-31 травня 2016 р., Ірпінь. - Ірпінь : НДІ фіск. політики Ун-ту ДФС України, 2016. - С. 43-44.

99. Леснікова М. В. Статистичні класифікації у зовнішній торгівлі послугами, огляд та застосування / М. В. Леснікова // Статистика України. – 2014. – № 2. – С. 58-63.

100. Довідка щодо стану боротьби з митними правопорушеннями упродовж 2016 року [Електронний ресурс] / Держ. фіск. служба України. - Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/borotba-z-ekonomichnoyu-zlochinnistyuu-ta/informatsiya-pro-vjittya-zahodiv-schodo-bo/298097.html>

101. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2015 рік [Електронний ресурс] / Держ. фіск. служба України. - Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/237691.html>

102. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2016 рік [Електронний ресурс] / Держ. фіск. служба України. - Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/237691.html>

103. Порівняльний аналіз фіскального ефекту схем ухилення/уникнення оподаткування в Україні [Електронний ресурс] / Institute of Social and Economic Transformation. - Режим доступу : <http://iset-ua.org/ua/novini/podatki/item/112-zvedena-tablytsia-porivnialnyi-analiz-fiskalnoho-efektu>

104. Скільки мільярдів доларів Україна втрачає на контрабанді [Електронний ресурс] / Укр. ін-т майбутнього. - Режим доступу : <https://uifuture.org/uk/post/skilki-milardiv-dolariv-ukraina-vtracae-na-kontra-bandi>
328